

דברי הכפר

№ 3/4

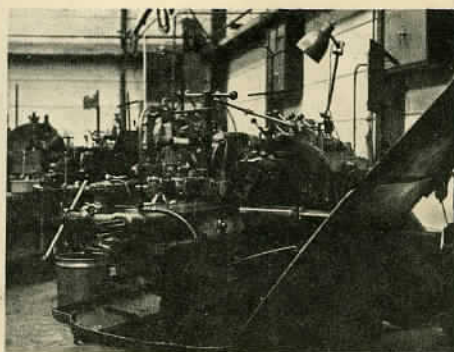

כפר

25

הכפר

2 יולי 1973 ב' תמוז תש"ג

לאחר 25 שנה

כ"ה שנים למשק - הרבה ומעט גם יחד. הרבה כי עברנו דרך ארוכה כל כך מהימים בהם עלו קומץ חברים לנקודה עזובה בגבול הסורי - ועד היום הזה בו יושבים בתוך ים של ירק ומסתכלים לגולן ממול - הגולן הקורץ לנו לילה - לילה במאות אורות.

מעט כי טרם גיבשנו דרך חיים שכל אחד יכול להסכים - "רק ככה" - ולפחות לוותיקים ביננו חסר הזמן לנסות, ולזרוק, ולנסות שוב.

היום החברה שלנו מורכבת מאד וסולם הגילים הוא אחד הבריאים בתנועת הקיבוצים. דבר זה יכול למנוע מאתנו בעתיד הקרוב את הפער והאימות שיש בהרבה משקים בין הדורות. ובמידה והחברים יהיו מוכנים לכך, אנחנו יכולים להעביר אחריות במשק מיד ליד בצורה הטבעית ביותר, ולזה יש לשאוף.

בימים שבהם עלינו על הקרקע, בעיותינו היו ביטחוניות ופיזיות. לא חלמנו אז ששיחת היום אי פעם, תהיה על מי יהיה השכן של מי? כאשר ישבנו באוהלים לא נכנסה למוח בכלל המחשבה שיבא יום ויהיה לנו חדר שינה, ולא שמנו לב כאשר חבר הקים את אוהלו לפנינו והסתיר את הנוף. היום רבות מבעיותינו החברתיות צצות על רקע של דרישה חומרית. ולו מצבנו הכספי היה סביר יותר יכולנו לפתור הרבה מהדברים שמעיקים על חברים. אם כך נשאלת השאלה - האם זאת התקדמות או לא? יש חברים המתגעגעים לחיים הפשוטים של אז - אבל מי יודע כמונו שעם הגיל "התברגנו" ודרישותינו עולים מיום ליום. האם אנחנו יותר שבעי-רצון היום? קשה להשיב. כל גיל ותענוגותיו, ואלה שמביטים אחורה באהדה, לא תמיד זוכרים את הפרטים הקטנים היום-יומיים שהפריעו. נשאר לנכדנו להיות

שוב דור המורדים. שינסו להפוך את העולם, ואני מקווה שנידע לעודדם. מה עוד מעיק על החבר היום? הנאה וסיפוק בעבודה. חשבנו שנמצא בעשיית דברים למען הכלל. עכשיו יותר ויותר חברים פונים לתעסוקה שמחוץ לתחום סידור העבודה. בו בזמן שנאבקים יום-יום עם אי יכולתנו למלא בצורה סדירה מקומות עבודה חיוניים כגון מטבח, חדר אוכל, מכבסה וכו". רצינו להיות חברה אחרת, שתספק בעצמה את כל צרכיה-מעשיים כתרבותיים. ופחות ופחות משיגים את החלום הזה. ענפי שירות חיוניים מוחזקים ע"י אנשי חוץ, והמושג של שירות לחבר מקבל פה ושם צביון של בוז. ישנה נטיה להעביר לבית המשפחה הרבה פונקציות שפעם היו בחזקת הכלל. ואנחנו עדים להתרכזות יתר באותם 47 מ² או 254 מ² - ועדיין הטלוויזיה טרם הגיע אלינו. האם כל זה מביא לצורת חיים טובה יותר, צודקת יותר? האם הכל שברחנו ממנו לפני 25 שנים הוא היום הרצוי והנכסף?

בצד החיובי יש לציין שמספר רב של חברינו פעילים בשטחים שונים, דבר שמעיד על התעניינות כללית בנעשה במשק ובחברה ומבטיח פעילות בועדות ובחיי תרבות. אנחנו נהנים ממספר רב של אירועים שבהם תרומת החברים ומאמצם הוא מעל ומעבר למקובל בתקופה זו של תרבות קנויה. שמחת הפרט נשארת שמחת הכלל, להוציא את המספר הקבוע של מתלוננים שמחפש לו מגרעת בכל דבר. החבר יודע לרוב, שלעת צורך יש לו גיבוי מהחברה בה הוא חי, דבר שחשוב לאין שיעור בעולם המודרני.

בצעירותנו זרקנו הרבה מהמסורת היהודית וגם כאן מורגשת פניה לאחור. הכרנו לאט בחשיבות ההמשכיות בחולדות עמינו, וחזרנו בחגיגנו לנוהלים ולמסורת שלא קבלנו אותם אז. אם פרוש הדבר חזרה לדת, כפי שהיו רוצים בה כמה מהחברים, עוד נשאר בגדר שאלה. האם אין זאת אשלייה לחשוב שנוכל היום להכניס לחיינו דברים שלא הינכנו את ילדינו אליהם? והאם בכלל רוצים אנו לעשות כך? הם, הבנים, עומדים על סף ניהול המשק והחברה, ונצטרך להיזהר מנסיונות מצידנו להפוך בשלב זה חיינו, שאליהם הינכנו במשך השנים.

תופעה אחרת עליה אפשר להצביע היום היא הנסיגה ממעורבות של כמה חברים שתמיד היו פעילים, הן בועדות והן באספות. הסיבות מובנות - התרכזות בענף או/ו בלימודים. אבל ההשפעה על דיונים חברתיים מורגשת עד מאוד. יש לקוות שתופעה זו תהיה זמנית בלבד.

אם נדע לממש את סיסמתינו "מכל אחד לפי יכולתו". יש יסוד להאמין שעל בסיס של משק חקלאי ותעשייתי בריא, שבו נמשיך לשאוף להורדת נגד העבודה השכירה, נמשיך לבנות חברה חזקה, שבנינו ונכדינו יוכלו להודות אתה.

רינה כ.

אני וגרעין „הבונים-אנגליה“

הדבר שהפתיע אותי ביותר, בפגישתי הראשונה עם גרעין "הבונים", היה... גובהן של כמה מן הבנות, ודקות גורתן של כמה אחרות. רגיל הייתי ליהודיות מזרח-אירופיות קטנות ושמןנות, ובין המוני הפליטות אשר המתינו לעלייתן במחנה סנט-ג'רום במרסיל, בלסו האנגליות לפחות בראש שלם מעל כולן.

השפה השגורה בפי הטיפוסים הנורדיים האלה היתה זרה לאזני. רגיל הייתי ליהודים דוברים יידיש, או לכל היותר צרפתית רצועה בנגינה אשכנזית. וכיצד לתת אימון בדוברי לעז, שהרי "ש שלהם אינו נשמעת?... גם כן יהודים!..."

רגיל הייתי ללחיצת יד, לטפיחת כתף, לנשיקה, לקללה, וכל יתר אמצעי ההבעה של היהודי הרגשני המצוי, והנה מסביבי גושי קרח המהלכים כצללים, אינם רואים אותך, מדברים ביניהם בקושי, ומסדרים את עיניהם ברצינות חשובה ומתנשאת.

תהיה זו גוזמה לומר שכל חברי גרעין "הבונים-אנגליה" היו כאלה. אחד מהם אפילו ניסה את כוחו ביידיש רומנית שחוקה, אחרים התאמצו והעלו על פניהם חיוך מאולץ. אבל נדמה לי שחומה גבוהה הפרידה בינינו בימים הראשונים. ורק באחד הערבים, כשנוכחנו - הם ואנחנו - שאותם שירים אנו שרים, שאותה דרך לפנינו, התחילו הם לתת לנו אשראי כלשהו, ואנו התחלנו לחשוב שאולי ייצורים משונים אלה אינם אבודים לגמרי לעם היהודי.

אבל איזה שמות היו להם! ביליתי את רוב ימי בנסיונות נואשים לשננם כדי להדביק את השם הנכון לכל פרצוף, אבל לך להתמצא בין הטי, אסי, מוסי, נבי! מעולם לא שמעתי כאלה, אצלנו היו היהודים נקראים פשוט מוישה, ינקלה, יששכר, יחזקאל; אלה שמות שאפשר לבטא ולזכור, אבל פריסי? ברני? אוי...!

רק לאחר זמן מה, גיליתי שבקרב הערלים, הסתובבו גם כאלה שאפשר לתת להם להבנות מן הספק: לוטה, גוסטי, בטי, ונשמתי לרווחה כשהתברר לי שקיימים גם איזק ופנינה, ואפילו חווה אחת ורחל אחת.

וסוף סוף, הבחנתי שבין האנגלים הטהורים, יש כאלה המשמיעים רי"ש גרונית ייקית מובהקת, עזרתי עוז וניסיתי את כוחי ב"שפת בית ספר" זו, והקרח החל נמס בהדרגה.

הייתי מא"ז במנסורה

כידוע נפל בגורלי להיות המא"ז הראשון של המשלט שהחזקנו ליד גדות הירדן בראשית ההפוגה הראשונה, ולאחר נפילת משמר הירדן: משלט מנסורת אל-חת.

מפאת דלותה של המדינה, עלינו למשלט ללא נשק, אלא בחיפוי של מחלקת חיילים מיוצאי צפת, ששמרו עלינו בזמן שהתבצרנו, לאחר גמר חלק מהעבודות, הוצאו אנשים אלו והוחלפו ע"י כיתה בלבד. אמנם הם היו חמושים בנשק כבד, בוזת (מכונת יריה BSA) יחסינו עם הצבא היו די טובים, גם אם לא תמיד נוחים, וכך היו לי צרות עם המפקדה בראש פינה, כשאנשינו עסקו בפרוק שרידי מחנה הצבא הבריטי - כמה שכעת שדה תעופה מחניים - בהתחרות עם איכרי ראש-פינה (שהיו הרבה יותר חרוצים); ונקראתי למפקדה לנזיפה על שהרשתי לאנשי להבנות ממה שהבריטים השאירו. הצלחנו אז לשחרר כמה "ניססן" (מבני פח עגולים) שהיו לנו לעזר רב בהקמת ראשוני המבנים במשק: מוסך, נגרמה, מסגריה, מאפיה, רפת וכו'.

מאחר שלא היתה גישה למשלט אלא על ידי דרך עפר, השארנו בכניסת שדה התעופה מבנה של שני חדרים שהפכנו למחסן כללי - ושהחזקנו בו שמירה מתמדת, לשמירה על הבנין והסחורה שהיתה בו. שם נפרקו המכוניות ומשם הם הועברו בקצב שלנו למקום.

כיוון נוסף עם המפקדה בראש-פינה היתה הפעולה שבוצעה ע"י חלק מחברינו במבצע "ברוש", שבו היתה המשימה להתקדם לאורך הירדן עד לגשר בנות יעקב ולפוצצו. יחידות של הצבא יצאו מהמשלט שלנו וכ-10 חברים הלכו איתם כסבלים, נושאי מטעני החבלה וחמרי הנפץ. המשימה שבוצעה בלילה לא הצליחה מכמה סיבות שכאן לא המקום לפרט, אבל בדרך בחזרה נשמט תרמיל אחד מידי אחד מחברינו ונאבד - במשך חדשים הייתי מקבל הודעות חוזרות ונישנות על אודות התרמיל האבוד, שכנראה היה הפריט העיקרי והחשוב ביותר באפסנאות החטיבה בראש פינה, ומנעה את הצלחת מבצע "ברוש" (גירוש הסורים ממשמר הירדן). עובדה היא שהסורים נשארו כאן עד לחתימת הסכם שביתת נשק בקיץ 1949. תקרית התרמיל חוסל רק לאחר שהצלחנו "לסחוב" תרמיל אחד ול"החזירו" נגד קבלה חתומה. מסמך זה היה אולי החשוב ביותר שהעברתי למא"ז שהחליפני כתום שנה וחצי, כשיצאתי כמרכז קניות לחיפה. עקבות המסמך הזה נאבדו יחד עם כל המסמכים מתקופה זו, ויתכן שביום מן הימים נקבל שוב תזכורת שאנו עוד חייבים תרמיל גב אחד לאפסנאות גדוד 32.

יצחק עדר

בימים ההם

עלינו להתישבות מחוסרי נשק, אבל המצב בקשר לאספקת חמרי רפואה היה טוב יותר. אמנם הכל נכנס לתוך ארגז עזרה ראשונה אחד, שקבלנו בסבריה, בדרך מחדרה למנסורה. כך, עמוסים תחבושות, יוד בשלל צבעים, כדורים לחטוי המים (שהפכו את צבע נוזל זה לאפור כהה) והרבה כדורי מלח "לתת מרץ לחלוצים", נסענו ליעד.

בשתיים וחצי בלילה, אחרי מסיבה במחניים (שנערכה בכוונות טובות, אבל מנעה מאתנו עוד כמה שעות שינה נחוצות), ריני טנא ואני (הצוות הרפואי) עלינו על משאית שתוביל אותנו למנסורה. התישבנו על ארגז העזרה הראשונה, כשלצדנו תרמילים לשימוש מידי. היינו בכוונות לחבוש, להזריק ולרפא את כל החברה.

הגענו אל ערמות האבנים מלאי האבק שנקראו בשם מנסורה. בחרנו בעץ היחיד בשטח לשמש "מרפאה" שלנו, וחכינו לחולים... אך חולים לא היו - חוץ משוויצר אחד שקיבל משהו בעין, ואחר שקיבל כוויה בעת בשול סיר של מרק. ישבנו, ומסביבנו כולם עמלו בחפירת העלות, בבניית בצורים, בהקמת אוהלים. נו, מה לעשות - עזרתי לנגר אחד מסבריה להקים גג מעץ על אחד המקלטים.

ביום השני הגיע אמבולנס, ובתוכו בחור שהיה "כמעט רופא".

השנה הראשונה תיזכר לרעה מפני שתי תופעות - הקדחת והצרעות. האחרונות בחרו להן (לפי עקרון לא ידוע) מספר מקומות אהובים בגופם של כמה חברים מסכנים. חיש מהר נעלם המלאי של סודה לשתייה, ולא הבינו בקופת חולים, מדוע היו לגרעין שלנו כה הרבה קלקולי בטן - למעשה המלאי נגמר בגלל העקיצות המרובות.

מה שנוגע לקדחת, יותר מ-40% מחברינו נפגעו כמחלה איומה זו, לפני שד"ר מר מראש פינה ושותפיו הספיקו לגלות תרופה מונעת. בשנה הראשונה בלבד חלו 28 חברים - ולא פלא שחלו, אם נזכרים בכילות שבהן התכסינו בלילות. נדמה לי שפעלו פחות כמגן ויותר כמלכודת יתושים.

הרופא המקומי בימים ההם היה חבר ההגנה מצפת, שהעלה במהרה את רמת האספקה הרפואית בישובנו. הוא העריך מאד את הגרעין האנגלו-סקסי. שותפו לעבודה לא הועיל לעזור לו די הצורך, מחמת אהבתו המופרזת לבקבוק.

אחד המטרדים העיקריים בהתחלה זוהי מגפת הפצעים, שתקפה את כולנו, בגלל עודף חיידקים ומחסור במים וסבון - וכמובן היינו בעידן הקדם-אנטיביוטי. תפקידי היה לכבס תחבושות משומשות ולתלות אותן בשמש, בתקווה שכך יעברו חטוי כל שהוא.

הקמת המרפאה הראשונה היתה צעד רציני קדימה. צבי כוכבי תרם ארון וכיסא לרהוט המקום, בנוסף לבקבוקי תרופות בריטיות (הכיסא וכמה מהבקבוקים עוד קיימים היום).

לא השתמשנו בהרבה תרופות. לא הורגש צורך בכדורי הרגעה למיניהם - כנראה ההרגשה שעבודתנו נחוצה וחשובה גרמה לנו ספוק, ללא אמצעים אחרים. כמובן, הזמן צובע את הכל בוורוד, אבל אפילו כשהיינו עייפים, לא "סבלנו" - אולי הסבל היחידי נגרם על-ידי המחסור במים וחוסר היכולת להתקלח כל יום. כשהוקמו מקלחות עם מים חמים, נפתחה תקופה חדשה בחיינו.

בטי דוארי

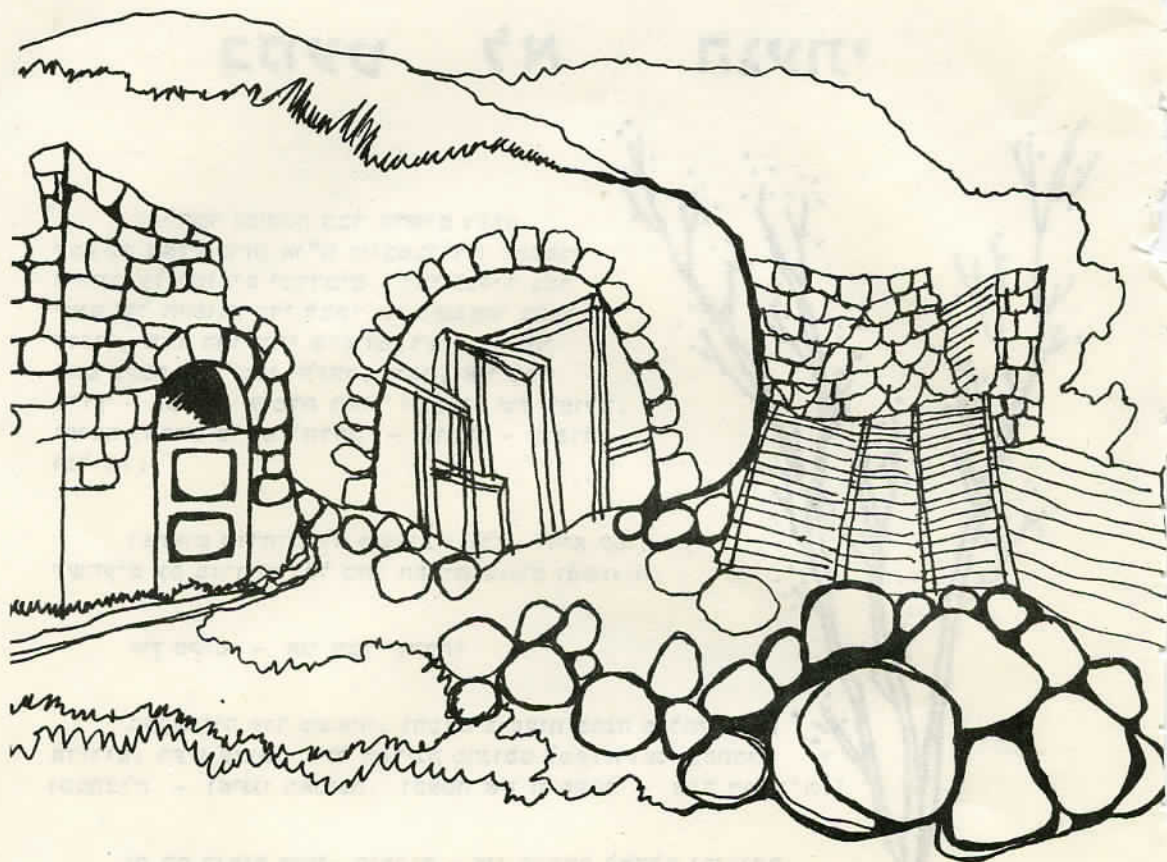
זכרונות - זכרונות

עורכי דברי הכפר בקשו שאכתוב משהו על תקופת כהונתי כמזכיר הראשון במנסורה. למען האמת, לא הייתי המזכיר הראשון אלא השני. שמואל ח. היה המזכיר הראשון - הוא עוד נבחר בחדרה והמשיך בתפקידו בחודשיים הראשונים במנסורה (הוא כותב בנושא אחר-המערכה).

אחד ההבדלים הבולטים בהשוואה לתקופה הנוכחית הם - שהמזכיר עבד יום שלם - עבדתי אז בסקול. וזוכר אני שכל בקר ישנתי בעגלת הסקול שמובילה אותנו לשטחים. בענייני מזכירות עסקתי מ-4 אחרי הצהריים עד מאוחר בלילה. היינו אז כשמונים חברים במנסורה רובם בנים. רוב הבנות היו בחדרה - ולפי הפתגם הידוע "מרבית בנות מרבית צרות" כך שמבחינה זו העומס לא היה רב.

הרבה ועדות לא היו קיימות. בהתחלה - למעשה היתה איזה מזכירות שהיתה ועדה מרכזת ושעסקה כמעט בכל הבעיות. נוספה ועדת עבודה, ועדת חרבות וועדת קשר, שתפקידה לעמוד בקשר עם אותם החברים שטרם עלו ארצה.

הבעיה היורידית הגדולה היתה עצם קיומנו בשני מחנות נפרדים - מנסורה וחדרה - ולמי ההכרעה הסופית? והיה שכמה מהחלטות אסיפות מנסורה הקשורות לענייני חדרה קוממו את חברי חדרה. והיה אז צורך להחליט למי הזכות הלגיטימית הסופית. המזכיר עסק בקביעת תור לבקורים בחדרה (כל חבר שאשתו "חדרתית" קבל יומיים כל חודש לצורך בקור). הוא עמד בקשר עם זרועות הבטחון והמוסדות האזוריים בענייני אספקה בעיקר.

בעיות חברה היו מועטות ביותר – כולם עבדו קשה, בהתלהבות גדולה, ובתנאים פרימיטיביים להפליא – ללא חשמל, ללא ילדים ללא מטפלות וגם ללא אולפן. ללא אורחים עובדים – ללא ענפים, ללא שכונים, ללא ועדות אך בעיקר ללא הכנסות וללא הפסדים. בעיצומה של מלחמת השחרור ולכאורה בתנאים אידיאליים לכל מזכיר שנבחר ע"י חברה מגובשת מאד.

לאחר שנה ומיכון שהוחלט כי עלי לצאת לשליחות לצרפת (בנגוד להחלטת חברת חדרה ששם נהלה רחל תעמולה יעילה למדי) נבחר גרשון אפשטיין למזכיר. הכנסתו לתפקיד נעשתה בצורה מקורית מאד. מצאנו שיטה חדשה. במקום לדבר על בעיות כלליות, העדפנו להעביר מידע על כל חבר וחבר לפי כרססת.

כרססת החברים היתה מסודרת לפי סדר א"ב, וכל ערב אחרי העבודה היינו יושבים. הייתי מדבר על כל חבר בערך חצי שעה מוסר עליו על בעיותיו וכו', בצורה האוביקטיבית ביותר כמובן. ... הייתי אז בן 22. אם זכרוני אינו מטעה אותי הגענו עד לאות מ ואז יצאתי. במשך זמן רב הסרידה אותי המחשבה איך גרשי יסתדר עם החברים ששמותיהם מתחילים באות ק, ש או ת?

תקופתי כמזכיר במנסורה עטופה באותו הערפל. ספק דימוני, ספק סנטימנטלי שמלוח כל תקופה של יצירת בראשית, ושהיתה נחלת כל החברים שהשתתפו ביצירת מנסורה.

ישראל א.

כמעט לא הגעתי

המלחמה נמשכה כבר חדשים רבים.
למעשה מאז הכרזת או"ם בנובמבר היו התקפות
ויריות על ישובים ובדרכים. לכן נצלתי כמה
ימים של ההפוגה כדי לבקר את משפחתי בכפר
רופין, שלא התראיתי אתם זמן רב. ביליתי
אתם בעמק בית שאן הלוהט, והנה, אני כבר
בדרך - הביתה, עומדת באחד הצמתים של עפולה,
ומנסה לתפוש טרמפ לחדרה - עומדת - עומדת -
וכולם!...

ופתאום מזדחלת לה משאית גדולה, והיא עמוסה עד
לשחקים עם מזרונים וכל מיני חפצים שונים ומשונים.

אין מקום - אני כבר יודעת!

בעקבותיה עוד משאית, והפעם בוקעות ממנה קולות שירה
אדירים, רעש עצום, דגל המדינה מתנוסס למעלה ואני מסתכלת
ומסתכלת - ואינני מאמינה. ובאמת אין זו טעות - אלה החבר'ה!!

גם הם רואים אותי, עוצרים - אני מטפסת למעלה ובנסיעה
צפונה - מספרים לי שעולים להתישבות.

ככה הצלחתי להשתתף בעליה על הקרקע, למרות שבעצם "לא היה
מגיע לי", כי לפי התכנית היה עלי להשאר בחדרה, ולטפל בילדים.
למורת רוחי חייבו אותי בכל זאת לחזור לחדרה לפני התחדשות הקרבות -
פן ינותק הגליל ולא אוכל לצאת.

רק חזרתי - ולא הרגשתי טוב. היה לי קר. היה לי חם. רועדת, מזיעה.
כולם אמרו שזה רק מצב רוח, כי רציתי להשאר במנסורה. (וזה באמת היה נכון).

למחרת היה בסדר, אך יום אחרי זה שוב אותה ההרגשה האיומה.
עוד הפעם מצב רוח - אמרו.

ככה זה נמשך שבוע - יום אחד - כן, יום אחד - לא.

בכל זאת מישוהו האמין שאיני בקו הבריאות, ועשו לי בדיקת דם - והשגתי שיא
נוסף: הראשונה שחלתה בקדחת.

יעל נ.

גם אני הייתי שם...

אינני זוכרת בדיוק אם היה זה יום
העבודה הראשון שלי במשק, אבל בודאי הדבר
קרה באחד הימים קרוב מאד לבואי לכפר
הנשיא, - ירוקה וחסרת נסיון.

הסדרן דאז (האם לני ר. או לוי ג.)?
שכחתי כבר) ביקש ממני להחליף את
המטפלת בבית הספר, ולעשות את
ה"הקמה" בכיתה האחת
והיחידה בימים
ההם, כיתה
"אריה". מאד
התרגשתי. עברית ידעתי
ככה-ככה, הרי הייתי במכון
למדריכי חו"ל שנים לפני כן,
והתרגשתי שאם כבר נותנים לי
לטפל בילדים המהוללים - סימן
שעתידי מובטח!

שאלתי את הסדרן:
"מה עושים בכדי להקים את
החמודים הקטנים?"
"לפני שעוד מצא תשובה, הסתכלה בי ברחמנות חברה אחת לידי ואמרה: פיתחי את הדלת,
עמדי בפתח, אבל אל תכנסי. צעקי בקול רם - לקום, כולם - ואז תברחי ותצילי את
נפשך!"

לא אספר את הכל שעבר עלי באותן השעתיים. לאלה שזוכרים את צפניה ואת
שמוליק אזוגי, את רותי ואת יפה, את אורי, שרה, דוד ובתיה ושות' יכולים להפעיל את
הדמיון.

אבל זוכרת אני את המילים של שושי אבן-פז, בת ה-6 כשבקשתי ממני לסדר את
המיטה: "ואיפה את למדת להיות מטפלת? אצלנו עובדות רק מטפלות שעברו קורס!"

אז הופיע אדם המורה, ושקט שרר לזמן מה. הצצתי לתוך הכיתה מבעד לחלון,
ואדם היה באמצע סיפור בהמשכים, כשעל ברכיו יושבה הילדה - השובבה ביותר - רגועה
ובוטחת. איזה שיטת לימוד!

מאותו יום והלאה נעשיתי למחליפה הקבועה של סוזי, המטפלת, ולמדתי להכיר
מקורב גם את הילדים וגם את "סגל המורים!"

האם אתם מכירים דרך יותר מוצלחת "לתפוש" בעל?

אלזה

לא על הלחם לבדו...

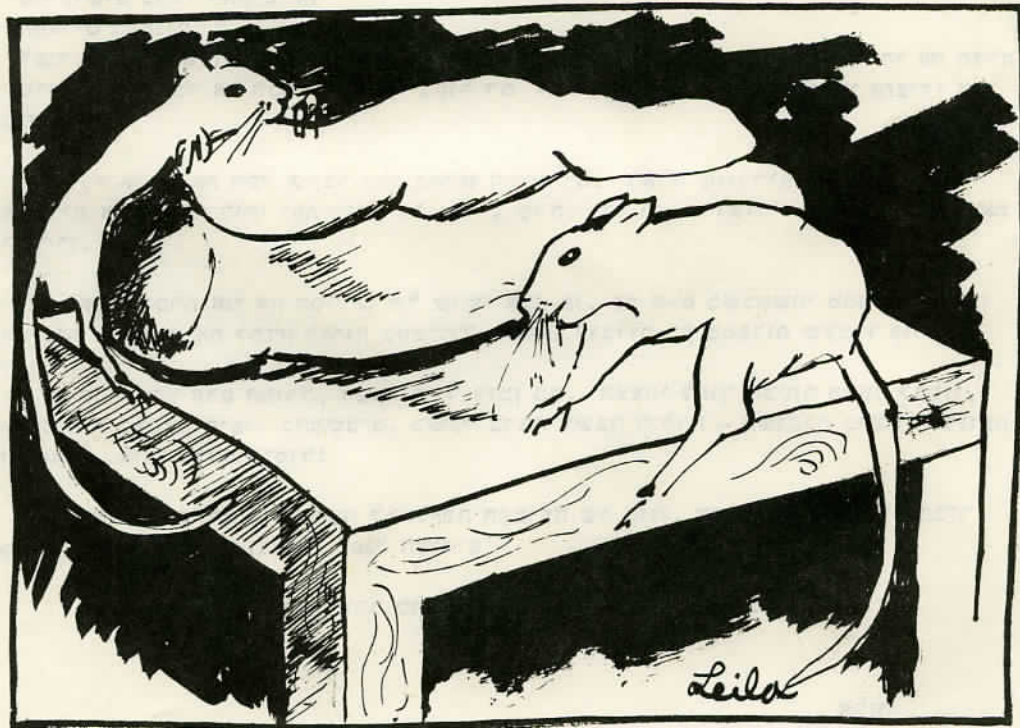
כשהגעתי לקיבוץ גל-עד כחודשיים לפני תאריך התישבותינו במנסורה, כדי לעבור הכשרה מקצועית באפיאת לחם, לא ידעתי מה מצפה לי שם (במנסורה).

האופה המלמד בחן אותי במבטו ואמר: "את כחורה!" ואת רוצה לאפות לחם לשישים איש?! לא תחזיקי מעמד!" ובמשך הקרירה שלי כאופה באמת למדתי מה פרוש הפסוק מספר בראשית: "בזעת אפך תאכל לחם".

מלכותי היתה צריך פח. הציווד היה ברוז מים קרים ללא ביוב, ושקי קמח. הקמח היה כמו נסורת. את השמרים הביאו לי ממכולת בסביבה, וביום חם כבר התקלקלו בדרך. היה שולחן מעץ, אבוס, וכמובן - תנור. התנור היה בנוי מכמה פרימוסים מחוברים על ידי צינור ופעל על נפט ששאבתי מבלון שעמד לידו. במקרה של סתימה באחד הפרימוסים, או שהיתה רוח פרצים, היה התנור נכבה או עולה בלהבות. המסגרים שהיו רואים את האש דרך חלוני, חשו לעזור בכיבוי.

את העבודה התחלתי תמיד השכם בבוקר. בחורף הצטרכתי לחכות שעות עד שהבצק תפח, ובימי קיץ התחמם הצריך יותר מדי, ונאלצתי לעבוד עם מינימום של לבוש - כך שכל אורח פתאומי חטף שוק.

המאפיה היתה מקום מפגש חשוב בחורף. באו המסגרים לייבש את חלקי המכונות שהיה עליהם להרכיב. לפעמים קיימו גם ישיבות אצלי - כיבוד היה בשפע - ולפעמים בבואי ביום ראשון עם מנורת הנפט שלי, היה עוד חצי חושך, ומצאתי אורחים ישנים על שקי הקמח או אפילו על השולחן, כי מצב השכונן היה חמור.

היו לי גם ידידים אחרים שם. הנחש השחור שחי בגג הצריף ולפעמים היה מתפתל בכניסה, והעכברים שכרסמו את גרבי על רגלי בזמן שעמדתי ולשתי את הבצק.

כן, העבודה היתה קשה מאד, אך היה זה סיפוק גדול למסור את הלחם הטרי לעגלון יום יום.

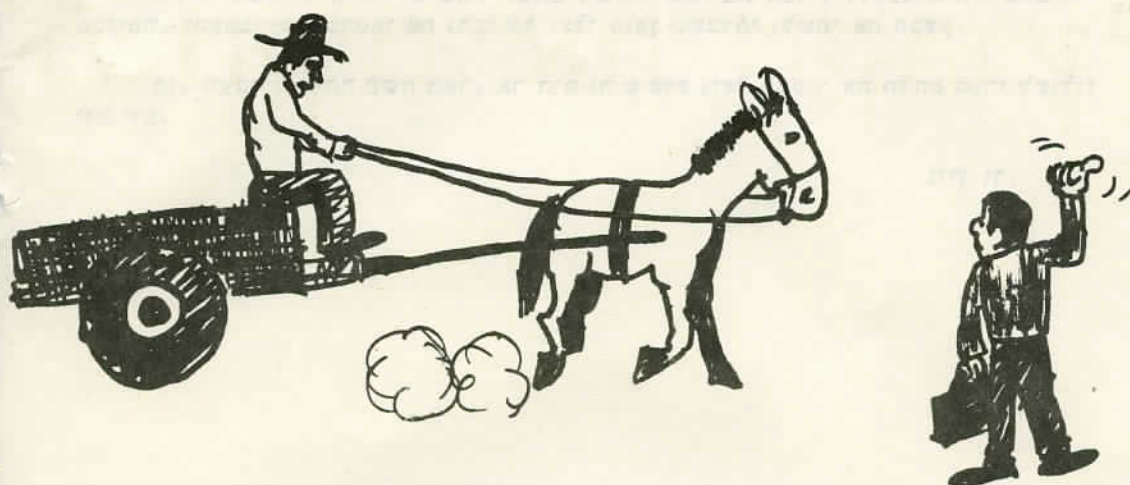
ג'ין וו.

בדרך למנסורה...

יום חורף סגריר אחד, לקראת סוף דצמבר 1948, יצאתי מהחדר המשותף שלנו בחדרה. חדר משותף, ז"א. חדר עם שתי מיטות גדולות בערך, שבאחת מהן השתכנו משפחת בן-צבי ובשניה משפחת כהן. שתי הנשים אז הראו כל הסימנים שלא יתאפקו הרבה מלהוציא לעולם יצורים חדשים. מטרתי להגיע למנסורה הגלילית.

היום, אם רוצים לקפוץ לצפת, מסתובבים שעתיים במשק עד שתופסים מכונית, אם אפשר פרייבט ולא טנדר. כדי להגיע לתל-אביב יוצאים לראש-פינה ותופסים אוטובוס. בימים ההם, ב-1948, יצאת ברגל לכביש ותפסת טרמפ. ביום זה שיצאתי מחדרה הייתי עולה חדש של 3 שבועות בערך. הגעתי לכביש שמוביל בסוף לוואדי מילק - ראיתי הרבה אנשים עומדים. עמדתי גם אני. הגיעה מכונית פתוחה מאחור. הנהג קרא מה שקרא וכולם התחילו לקפוץ למעלה, נשים, טף, גברים, ונדמה לי איזה כלב או שניים. עד שקלטתי מה קורה, צעק הנהג "אין יותר מקום" וזו קדימה במהירות מירבית ובפתאומיות מפתיעה. מילא - הייתי עד לטרמפ הבא. בינתיים התאספו כמה עשרות אספסופים שונים. אוטו בא והפעם הייתי מוכן ורצתי לקראתו. פתאם מרגיש אני דחיפה עזה בגב, כמעט שנופל. ההמונים רצים קדימה והופ! גם אוטו זה התרחק ממני מהר מאד. אולי האוטו הרביעי או החמישי אסף אותי.

כ-40 איש עמדו על הפלטמפורמה הפתוחה, מוקפים סולמות עץ רופפים מאד. קור, גשם, ואם זכרוני אינו מטעה אותי נסיעה של כ-3 שעות מחדרה לראש-פינה. בהרים, כשאנחנו בדרך לצפת, עובר אותנו אוטובוס מלא וגדוש, שנסע לחיפה. נהגנו עובר, צופר בצפירה רמה, ומתחיל לנסוע ברברס. האוטובוס גם נוסע ברברס. כשנפגשו, נהגנו אומר "נו מוֹטָקָה, מה נשמע? יש לך סיגריה?" "קח" אומר נהג האוטובוס ומושיט לנהגנו סיגריה "לטיפ". "גם אש אתה רוצה?" "נו, להתראות" ובזה קפצנו שוב קדימה. תארתי לעצמי את הסיטואציה הזאת במולדת המנומסת, והרגשתי קצת יותר ישראלי.

תחנת אגד ראש-פינה - בנין אבן אחד וממול הבנין המרובע של המשטרה, צבעו החום/אדום, משום מה גורם להרגשה של איום בסביבה. בפתח התחנה ומסביבו כמה גברים בבסלדרו עומדים בעמידה מרושלה, שמזכירה סרטי המערב הפרוע, נשענים על קירות הבנין, סיגריות תלויות מזוית הפה. פניהם קשוחות.

התרשמתי עמוקות מתמונה זו משום מה. הרגשתי שאני מצטרף לטיפוסים אלה מהגליל, וזכרתי שאנשי הגליל גם בתקופת בית שני ידועים היו כקשים ועקשניים בדביקותם לאדמה.

מבלי להרגיש את הגשם או את ההליכה של שעה וחצי שלפני התחלתי ללכת בבון בכיוון מנסורה.

מכאל כ.

מי הקים את הקבוץ?

כל חיי בקבוץ כפר הנשיא הנני שואלת את עצמי מפני מה אין אנו שומעים אלא "כאשר סבלתי במנסורה". כעת מותר לגלות את הסוד: הבסיס האיתן שעליו מושחת כפר הנשיא, יסודו בחדרה!

- (א) מי סבל? אנחנו בחדרה!
(ב) מי היו החלוצים האמיתיים? הנשים בחדרה.
(ג) על מה מבוסס המשך הקבוץ? על חינוך ילדיו.
(ד) מי היו המחנכים הראשונים? אנחנו בחדרה.
(ה) מי חרס לקידום החינוך במדינה כולה? אני.
(ו) איך? המשיכו לקרוא.

כל החיים שלי מאז ומתמיד עבדתי בצורה זו או אחרת עם ילדים. משמרטף לשכנים, ראש גדוד, מדריכה בבתי "הבונים", מטפלת גן בכפר בלום, ועד לשבועיים בבית התינוקות בכפר בלום. כאשר הגעתי לחדרה רכשתי את הנסיון המשלים שהכשיר אותי להיות מטפלת ילדינו בכורינו שושי אבן פז ודוד אלמן.

השנה 1947. החודש נובמבר או אוקטובר. דרך לשכת העבודה קבלנו מקום עבודה למטפלת במעון יום לילדים בחדרה. החליטו פה אחד שאני מתאימה ביותר. בימים ההם, חביבי, היתה משמעת. מה שאמרו לך לעשות את עשית, ללא ועדת מינויים, כוח אדם, עבודה או מזכירות. התקבלתי כ"מטפלת מנוסה", קבלתי קבוצה של (תארו לעצמכם) 16 ילדים מגיל 8 חדשים ועד גיל $2\frac{1}{2}$. עבדתי לבדי, חוץ מאישה שבאה לעשות את ה"ספונג'ה". ששת התינוקות המסכנות בילו רב זמנם במטות, ובין הטפול בעשרת הפעוטים הייתי צריכה לרחוץ ולהאכיל את התינוקות.

המעון בלט בחוסר האמצעים המינימאליים להעסיק את הילדים. מקומנו היה בקומה העליונה, והגג שמש לנו כחצר. ובגג לא כלום. בימים יפים (עבדתי בחורף) בלינו על הגג. חלקתי את רב זמני בין ריצות לראות מה שלום התנוקות לבין פיוס בין הפעוטים שרבו מחסר מעש. לאחר שבוע הגשתי רשימה צנועה למנהלת, בה דרשתי שיספקו לי את הצרכים המינימאליים. הצעתי התקבלה בקרירות מה.

אבל כל זה כאין וכאפס לעומת מאבקי בחוק המעון שאסר עלי להחזיר אוכל למטבח, ושדרש ממני להכריח את הפעוטים לאכול. מצד אחד הבנתי שלרב, זה המזון העקרי שילדים אלה מקבלים במשך היום, אך מצד שני, איך אפשר להכריח "קטנצ'יק" לפתח פה שסגור על מנעול ובריה בפני כדור גבינה לבנה מגעיל. מה עשיתי? בין ריצות לגג ולתינוקות התעסקתי בהורדת שארית האוכל לבית השימוש.

ס"ה החזקתי מעמד חודש ימים ואיני זוכרת אם התפטרתי או פוטרתי. לטובתי אומר שכל האמהות הצטערו.

על סמך הכשרה זו נעשיתי למטפלת של ילדינו שושי ודויד. מכוון שהיו בני 4, לעומת הפעוטון בני $2\frac{1}{2}$, החלטנו שאי אפשר להחזיקם יחד, פן ירביצו לקטנים (יוני, דני,

אורי, אביבה). בלב כבד הייתי שולחת אותם יום יום לאותו מעון בו עבדתי, לגן היחידי בחדרה. כל יום רביעי שושי חלתה - וכי מה? - ביום זה הגישו את כדור הגבינה המפורסם.

הקמתי אותם בבקר וקבלתי אותם בחזרתם מהמעון. הם נסעו בפרדה ועגלה לחדרה - בחום, בקור, בגשם ובחמסין - אז תגידו מי סבל ומי היו החלוצים אם לא שושי אבן פז ודוד אלמן?

לשנים היה דוד מזכיר לי איך הייתי מציירת פרצופים על הביצים הקשות (לא עלה בדעתנו לתת להם חביתה). רחצתי אותם (אל תסמיק, דוד) באמבטיה מפח.

היום דוד ושושי אנשים יציבים, בריאים ובעלי ערך, ונדמה שזה למרות הכל ולא בגלל הכל. אני מקווה שאיפה שהוא, גם במעון וגם בקבוצת "הבונים" הצלחתי להקל על הקשיים, והנני גאה שזכיתי להיות מטפלת ילדינו הראשונים.

רחל א.

כתר הוורדים

(ילדות היא כתר הוורדים וזיקנה כתר הקש - תלמוד-שבת)

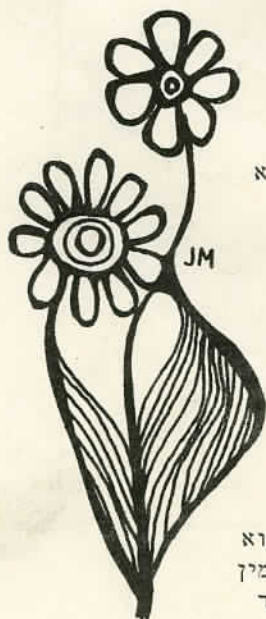
העפתי מבט אל הפרוזדור הארוך. לא, ילדי "אריה" עוד לא קמו. בשקט ובחשאי הלכתי לשטח המיועד למדשאת הכיתה. זה מספר שבועות עסקנו בהכנת השטח, אך העבודה התנהלה בעצלתיים, והתלהבות ה"אריה" פגה לאחרונה. התבוננתי בענין והרגשתי חובה לעסוק כל בוקר בסיקול השטח כדי לקדם את העבודה בלי שהילדים ירגישו בכך.

סיקלתי שעה קלה ובהתמסרות נפש, עד שלפתע הרגשתי שאינני עוד לבד. הנה עומד שמוליק אזוגי ופונה אל ילדי הכיתה המסתכלים מאחרי חלונות הפרוזדור. "עכשיו אני יודע למה הסיקול לא הולך לנו! כל האבנים שאנו מוציאים ביום, מחזיר אדם לשטח בבוקר!"

נזכרתי באפיזודה זו בחושי על התמורות שחלו בחינוכנו. אין ספק שבימי בראשית אלה היה ענין העבודה ענין מרכזי לבית ספרנו. היו כ-4-5 ענינים שהירבו להעסיק אותנו באותם הימים.

התחלנו את שירותינו החינוכית במקביל ל-10 האינדיאנים הקטנטנים, רק בצורה הפוכה. הרי התחלנו את כיתתנו ב-2 ילדים קטנים בלבד. תוך רצון לא לשלוח אותם מחוץ הבית ובהתעצות עם התנועה הוחלט "לאמץ" מספר מבין ילדי העיר. חשבנו ש-6 עד 8 ילדים יהיו כיתה נאותה. ואולם המוסד "ריחה פרייאר" שהיה אחראי על הפעולה, תבע שנאמץ 15 ילדים לפחות. אומנם הסכמנו על פשרה - אך הפשרה היתה קשה. הילדים יבואו באופן הדרגתי - ובאמת במשך 5-6 שנים עברו את כיתה "אריה" לא פחות מ-20 ילדי חוץ.

קליטה הדרגתית באמת עזרה לנו להסתגל לילדים ולבעיותיהם. ואולם לשיטה זו היו מגרעות קשות. התקופה הראשונה תמיד היתה תקופת משבר - גם לילד וגם לסביבתו. בו כרגע ואמרנו בלבנו, "עכשיו עלינו על דרך המלך" - והנה כבר באו ילדים חדשים. ילדינו והילדים שנקלטו לא היו יכולים לסייע לחדשים. אדרבא אצל כמה מן ה"ותיקים" התחדשו הלבטים וביתר שאת.

לכל שיטת חינוך "בעית הורים" ולא-כל-שכן בשיטה הבנוייה על הורי אימוץ (בשנת הלימודים) ומשפחות בעיר (בחופשות). בהתאם לעקרונות כפר הנשיא החלטנו לא לכפות אימוץ על אף חבר או חברה. אצלנו היה מקובל למסור את הילד לאמוץ רק זמן-מה אחרי שכבר נמצא במשק וכבר התקשר עם משפחה באופן טבעי פחות או יותר. ואולם, ילדה מסוימת החליטה ש"זאת" תהיה המשפחה שלה. מדי יום ביומו התישבה על מדרגות ביתם ולא הניחה לחברים טובים אלה כל ספק על כוונותיה. זמן רב בילה כל זוג עם הילד וההשכבה נהפכה לסכסך ארוך ונאה.

כן, גם בעית המורים והמטפלות לא היתה פשוטה. האם חברים עדיין זוכרים, שמורתנו הראשונה, הראשונה היתה שכירה, שזנחה את עבודתה ואת מקצועה עם תום השנה הראשונה?

לרוב ילדי אריה היה נסיון-חיים ישראלי רב ועסיסי. כך נוכח גם המפקח ש. קודש. הוא נהנה מפגישתו הראשונה עד כדי כך, שהוא העז לסיפר להם בדיחה תמימה ונעימה. אחר-כך הוא שגה. פשוט הזמין אותם לנדב בדיחות דומות. זה "לקח" לו 2 בדיחות ארוכות נוספות עד

שהוא התאושש מן הבדיחה הראשונה. כשיצאנו שנינו מן השעור המקוצר, העיר לי המפקח המזיע: "אני רק מקווה, שלפחות אתה לא הבינות את הבדיחות הללו".

גם בימים ההם היתה משמעות אחרת למושג "תוכנית האב". בעיות המבנים העסיקו אותנו גם אז. בית-התינוקות הישן שופץ ובתוספת אגפים חדשים שימש לנו ככיתה ראשונה. בעלי הוותק בוודאי יטיבו לזכור שלילה אחד הוועקו בחצות כדי להציל את הילדים מטביעה! בו בבוקר החליט מרכז הבניה, שעונת הגשמים נסתיימה והורידו מיד את כל רעפי הגג. בלילה פתאום נפתחו ארובות השמיים. (כן, אין חדש תחת השמש). למען האמת ההסטורית, נציין שאותו מרכז בניה היה הראשון להגיע לכיתה והוא-הוא שפקד על פינוי הילדים וחפציהם.

האם הצלחנו? הפכתי והפכתי בדבר (וטרם סיימתי את חשבון הנפש). ספרתי לפחות 50 חברים וחברות שהיו קשורים בילדי אריה בתפקידים שונים, כולל אימוץ. תקופה מסוימת קרוב למחצית האוכלוסיה בכפר הנשיא היתה מעורבת בעיניני הכיתה. בו בזמן שלעגו בנו הבריות על ה"אנגליות" שלנו, גשרנו אנו גשרים מעל הפער העדתי וליווינו בנאמנות גורלות של משפחות עירוניות רבות ולזמן ארוך - גורלות שהלכו והשתפרו.

והשאלה איננה רק מה קיבלו בני אריה מקיבוץ כפר הנשיא. בוודאי מורגשת מורשתנו באיזושהי מידה באשר הם שם. קיימת גם השאלה איך הם השפיעו על הנוף האנושי והתרבותי שלנו. הרי מלבד הזכרונות מהעבר נשארו עמנו כמה מן ה"אריות", שנזכרותם החיובית אומר דבר-מה חשוב הן על העבר והן על העתיד.

ניסינו להרחיב את מסגרתנו ולהחדיר לנערים ולנערות אלו תודעה וידע פועלי. רצינו לחנך דור חדש במגע "פנים אל פנים" - אפילו בטיולים שנתיים הוקצב יום מיוחד למסלול משותף עם ההורים-החברים. כל מאורע משקי שימש לנו כנושא לימודי. היום אנו מחנכים את בנינו בדרך עקיפין. על ידי סביבה מחנכת, ע"י בחירת מחנכים מתאימים (מורים, מטפלות, מדריכים), ע"י מאבק על תדמית בית הספר התיכון - קיבוצי.

ואולם המאבק על עיצוב חברת ילדים ועל דור ההמשך עדיין בעיצומו - וטרם עלינו על דרך המלך!

אדם בן חנוך

ראשונה

באפריל 1950 קיבלתי דיווחים מהימנים שחברי גרעין "הבונים" עוזבים את משלם במנסורה, ועולים לגבעה הנקראת היום כפר הנשיא. הודיעו לי כי הכל כבר מוכן, הצריפים עומדים על תילם וההעברה מתחילה. שמחתי, לבשורה זו כבר חיכיתי 9 חודשים, כשאני דורשת אינפורמציה שוטפת על התקדמות הבניה וההעברה.

לומר את האמת, אני מטבעי אדם הדורש נוחות. החלוציות והאידיאלים מתאימים לדור של הורי. אך לא לי, וכאשר אמרו לי פעם, שהורי נאלצו לנטוש את צריפם, כיוון שלא היה מקום לשכן את האפרוחים החדשים הטלתי וטו: או שאתם עולים לכפר הנשיא, או שאני נשארת במקומי ולא מצטרפת אליכם. כנראה שאיום זה פעל. העבודה נמשכה בקצב מהיר, וכאמור באפריל התבשרתי ש-"זהו, עוברים!!". פתאום התחלתי להרגיש שהמקום בעצם מתחיל להיות צר עלי, והתנאים קצת לוחצים. לכן לאחר שבועיים מיום הבשורה, כאשר התברר לי סופית שהכל מוכן הודעתי - "אני באה". ואז אמא נסעה מיד לבית החולים הסקוטי בטבריה. ואני יצאתי החוצה לאוויר העולם. אחרי שצרחתי אמרו לי מזל טוב, את הראשונה. ואני עד היום זוכרת כמה שהתרגשתי על הזכות שנפלה בחלקי. אחרי 3-4 ימים באתי למשק, המקום נראה קצת שומם וסלעי, והיו רק כמה צריפים. אבל אמרו לי שלעומת מנסורה זה גן-עדן, ושבמנסורה היו רק אוהלים. וכשהיינו במנסורה... ובמנסורה... עד שכמעט הצטערתי שלא הספקתי להשתייך לדור מנסורה.

כשהגעתי לבית התינוקות התברר לי להפתעתי, שיש בעצם עוד ילדים. אבל הם נולדו בחדרה, כך שהם לא נחשבים לראשונים. ואילו אני נחשבת "ראשונה", ולכן הייתי צריכה לאחר 23 שנה לכתוב מאמר לדברי הכפר.

בסכום אני רוצה להודות לאלה שעזרו לי להגיע למעמדי זה. דהיינו ליונה (שכדרכה מאז) מיהרה ובאה חודש לפני הזמן, ושמוליק שאחר רק ב-4 ימים.

יניתה

ילדות יפה

על העבר קשה להביט
כי זה קצת צובט בלב.

מטבע האדם הוא לזכר רק
את הדברים היפים מן החיי
אפילו שאז הדברים
לא היו כל כך שמחים.

היום כלם צוחקים וסולחים
כי אז היינו ילדים.

אני זוכר מקרה שהיה -
בגינתו של אייבן זה קרה.
לא פרחים הלכנו אז לקטוף -
המשימה היתה: תותים!
היה לילה רטוב וקר,
עמי עמד על המשמר.
אני זחלתי לעבר היעד:
בגופי הרגשתי כזה מין רעד.
(לא יודע אם זה היה מספוק או פשוט פחדתי,
אבל הנה לגדר הגעתי).
שמתי את ידי על תות,
כשלפתע לפני ראיתי דמות.
רציתי לקפוץ ולרוץ, אבל רגלי היו כעוגן,
ואז יד גדולה תפסה אותי באזן!
הבנתי שאייבן שם לי מארב -
ואני נפלתי ישר עליו.
צעקתי לו שיקח את התות בחזרה.

הוא לקח אותו בנחת,
ונתן לי כזו מנה בתחת!

את הלקח הקשה למדתי,
ולגנתו של אייבן יותר לא התקרבתי.
אבל גנות במשק לא חסר...
והן קורצות לכל עובר.
וכוון שהמעשים מקדשים את המטרה,
אנו המשכנו בפעולה.

עברנו מגנה לגנה - וזה לא הכל שהיינו עושים...
אבל על זה כבר דיברו ברבים.

היינו שובבים וגם קצת טפשים,

אבל החיים היו יפים - יפים - יפים!

דני נמלי

הביצה ואני

"ואולי לא היו הדברים מעולם." יגידו חברי הדור הצעיר. האמינו, כי אין אני באה לספר לכם סיפורי סבתא, אלא ארשום את האמת, רק את האמת, אבל - לא את כל האמת.

כאשר נתבקשתי לכתוב אודות הלול של הזמנים בהם "היינו צעירים ו... ", החלטתי לערוך סיור מודרך בלולים הקיימים, להזכר בימים שעברו ואולי להשוות מעט. מי פילל, שסיור זה ימשך שעה ועוד רבע שעה - נזכרתי בימים, בהם כל הרכוש הווה חצי של ה"לול הישן" וחלק של "בית האמון". כדי להגיע לבנינים הצטרכנו לעבור את הרפת, כולל את הפר הזועם, והירידה היתה מבצע גדול ומיגע; דווקא לא מחמת המרחק, אפילו לא בגלל הפר, אלא מחמת הבוץ, שהגיע לפעמים לעומק של כחצי מטר - לא, לא היה כביש ולא מגרש כדורגל. לכן תבינו את החברה פלונית, שסודרה לעזור לנו בנתינת זריקות לאפרוחים, אחרי שכבר היתה כשנה במשק. נגשתי אליה בערב, אחרי סידור העבודה, ומסרתי לה את דינו של הסדרן. תשובתה היתה בקיצור ובמקום: "טוב, בסדר, אבל איפה הלול?"

התחלתי לעבוד בלול זמן קצר אחרי הוולדה של רחל. עוזרי הנאמן היה ה"עולה החדש" נורברט; בגללו התעניתי כחודש ימים, כאשר ניסיתי לדבר אתו צרפתית, עד שיום אחד גילה לי, כי גם מבין גרמנית (היום הוא מדבר עברית ואפילו אנגלית). ההבדל העיקרי בין אז לבין היום הוא - להוציא את הסידורים והמספרים - שבהתחלה היה לנו לול של "מטילות" בלבד, והבשר ששווקנו בא מן ה"זקנות" (כל אחת כ-2½ קילו), שכבר עברו את שיא ההטלה. התקופה היתה עדיין תקופת הצנע, ויכולנו לקנות מזון לעופות רק לפי מספר הביצים ששווקנו. אבל מה לעשות, אם נורברט וחברו לפשע אברהם מן הנח"ל חיכו לרגע שאלך לבית האמון (או למקומות אחרים), ובישלו על פרימוס חביתות של 12 ביצים לכל אחד, בזמן שהחברים ראו אולי חצי ביצה ביום. עסק זה נמשך עד שיום אחד חזרתי ללול לפני שהספיקו לגמור את הזלילה.

כדי להכין 2 טונות תערובת, קבלנו עובדים נוספים, שאחד מהם היה שמואל מחצור, היום מנהל בנק הפועלים שם, ועוד כמה עובדים שעד היום עובדים ב"הבונים". פנינו שטח של כ-4/4 מטר על רצפת הבטון במחסן של הלול. סחבנו את השקים ושפכנו שכבות של גרעינים וכל יתר הדברים, ובאת חפירה התחלנו לערבב את התערובת פעמיים או שלוש, עד שנוצרה תערובת מעורבת היטב. עמלנו כשעתיים או יותר, והכמות הספיקה לנו ל-3-4 ימים!

זמן קצר אחרי שנורברט נכנס לעבודה התחלפו מרכזי המשק. המרכז החדש גילה התענינות רבה וניסה לעזור לנו בפיתוח ובקדום. השלמנו את הלול הישן על ידי תוספת של 10 חדרים נוספים, תקנו את בית האמון, והוסיפו מספר חדרים. בנינו את המפטימה לקראת גידול עופות לבשר.

התחלנו לשווק את העופות אחרי חדשיים פיתוס. כאשר היה משלוח עבדנו לילה שלם והעמיסו את כלובי הברזל, שכל אחד רק שקל 25 קילו. אחרי ליל שימורים כזה אחד מאתנו היה נוסע עם המשלוח, דבר שהכביד מאד על הנשאר בבית לבצע את העבודות הרגילות.

אפשר להזכיר את הנחש השחור הגדול, שגר אצלנו, או את הנימיות שהיו עורכות ביקורי לילה כדי לסעום את התרנגולות השמנות, או הרבה צ'זבטים אחרים.

נורברט ואני נהיה מוכנים למלא את החסר בעל פה למעוניינים.

בתיה ריינס

ענף שנעלם

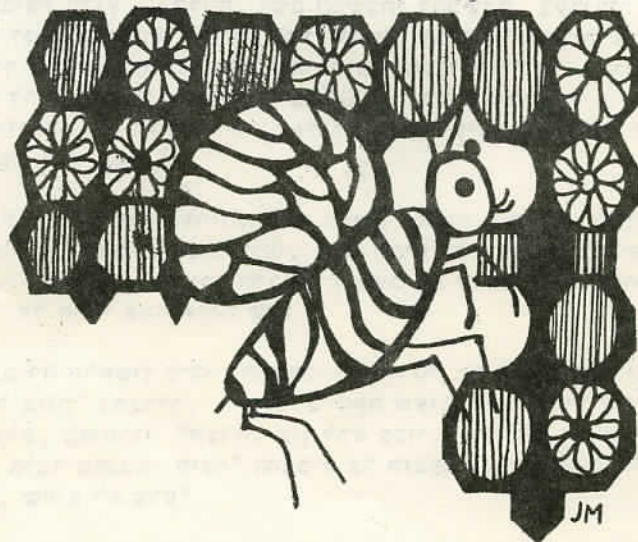
הענין התחיל בדומה לפתוח המפעל (להבדיל). היה משהו עם קצת ידע ומשוגע לדבר והתחלה היתה כך: "א" התנדב להלוות אלי בטיול לילי לסחוב תפוזים מערמת הבררה של הפרדס השכן. כמובן היו לו גם מניעים נוספים! במקרה זה - לשכנע אותי לצאת להכשרה בענף הלול; אבל אני, מצדי, שכנעתי אותו לשלוח אותי להכשרה בענף המכורות, וכעבור מספר שבועות מצאתי את עצמי באילת השחר, כשוליה לכורך.

הלקח הראשון שלמדתי על בשרי - הדבורה הארצישראלית מאוד מיוחדת במינה: חרוצה, רגישה, מתרגזת במהירות ולוחמת, עיקשת ואמיצה. יש להתלבש בשתי שכבות בגדי מגן, כובע רחב שוליים ומסווה, כפפות, נעליים ו"פוטים". אי אפשר לעשן - ניהא - אך איך, לכל הרוחות, מנגבים את הזיעה הנגרת לעינים?

בסתו '49 סיימתי את תקופת ההכשרה וירדתי לחדרה ללדת, ורק כעבור שנה קנינו את 50 הכוורות הראשונות. מיקמנו אותן ליד כביש "תל-רומן" - "מנסורה", מול הדרך המובילה ל"גבעת העץ" (זה ליד בימת האמפיתאטרון של היום). המקום נראה מתאים, בגלל קרבתו לגידולי השדה (המניות ומילונים) שהיו כבר, ולנטיעות כרם ומטע המתוכננות. יחד עם זה, נחשב המקום מרוחק די צורכו משטח המגורים, שכלל אז רק את הצריפים.

אוכלוסיית הכוורות התרבתה עד מאוד. כל כוורת, שהיתה בתחילה חד-קומתית ובה רק שלוש חלות, הפכה לדו-קומתית לפחות, ובכל קומה 10 חלות ועדיין - הצפיפות רבה. הולדת הבת קצצה את השעות, שיכולתי לעבוד בענף ולא היה כוורן נוסף במשק. באביב '52 התחילה "ההגירה"; תמיד, בשעת ההנקה היו מודיעים לי על ענן דבורים החולף מעל המחנה, והייתי דוהרת בעקבות הנחיל הבורח. אם הספקתי לגלות אותו נוחת על קוץ, הייתי גוזמת את הענף ונושאת אותו בשתי ידי, כשהדבורים נתלות ממנו כאשכול, בחזרה למכוורת. זה, אגב, בלי בגדי מגן, כי נאלצתי לצאת לדרך ישר מבית החינוקות.

עוד שמורים אתי זכרונות של נסיעת בלהות ממנה - ששם קנינו כוורות נוספות במשאית עמוסת כוורות רעועות, מכוסות דבורים מבחוץ, ושומר המשק, שירה לעברינו בחזרינו מן המכוורת.

אך סוף המכורות היה ממש אסון. הכל התפתח טוב, וזה היה עיקר הבעיה. ההתפתחות הייתה בהרבה טובה מן הצפוי, והיו דבורים ודבש בשפע. ב-60 כוורות היה כבר דבש לרדייה ואין מכונת רדייה או מחסן. נאלצתי לטלטל את החלות למחניים לרדייה וכתוצאה ניזוקו הכוורות והחלות. הדבש נזל על הכביש והתנובה הספיקה למטבחנו בלבד!! מתוך חוסר חומרים מתאימים בנו הדבורים "בנייה פראית", שמתמוטטת עם כל טלטול. ואז... באה עלינו מכה כזאת, שלא ידע פרעה: **דבורים**. דבורים באלפיהם התנפלו על כל כוורת לחוד ואכלו דבורים ודבש גם יחד. איילת השחר הציעו להעביר את הכוורות אליהם זמנית; אך, כשניסיתי לפתוח את הכוורות ולחזקן לקראת הנסיעה, התנפלו שוב הדבורים וחסלו כוורת שלמה תוך דקות!!

עוד אנו מחלבטים בבעיה, בא הוטרנר וגילה, שפשטה מחלת רקבון-הולד במנרה, והרי שם רכשנו כמה כוורות... הסוף בא אחרי כמה שבועות של מאבק נואש.

ואם תרצו ללקק דבש, קנו אצל רודה.

אנט

בנו הבנאים

גורלי נחרץ - חברים בועדת העבודה בכפר בלום, והרבה חברים אחרים בירכו אותי במזל טוב: "כבוד גדול! אתה חבר בקבוצת הבנין". לא ידעתי שבאמת נחרץ גורלי להרבה שנים באותה החלטה. הוחלט, שעלי להמשיך שנה בבנין, וזה ישמש לי כהכשרה להרכיב קבוצת בנין עצמאית, כשנעלה על הקרקע. בזכות תפקיד זה נשלחתי - עם 5 החברים הראשונים - להוות קבוצת חלוץ - לחדרה, ושם המשכתי בהכשרה, בעבודות בנין. לשכת העבודה הסכימה לתת לנו יום עבודה ביציאת גג ויטודות, עבור 90 אגורות שכר ליום עבודה. תקופה מסויימת מצטרף חיימקה לקבוצה העתידה לקום. המזל האיר לו - הוא קיבל עבודה יחסית קבועה, כעוזר לרצף... הקבוצה גדלה ב-100%. כעת אתם יכולים להבין, שסוף סוף יכולתי לנשום לרווחה; - השפה של קבוצת הבנין של קיבוצנו העתיד לקום, תהיה יידיש, כמו בכל קבוצת בנין בארץ!

בשלב זה צורפתי ע"י משה בן חיים, גזבר המשק באותה התקופה, לקבוצת עבודת חוץ לנאות מרדכי, בטענה, שהם דורשים בנאי, וזאת תהיה הכשרה מצויינת עבורי: משק צעיר, הרבה בניה... למעשה, ביליתי הרבה זמן בשכיבה על גג הבנין היחידי שלהם, בשמירה, מינואר '48 עד אחרי פסח אותה שנה.

הייתי סדרן העבודה הראשון בימי ההתישבות - זה נתן לי אפשרות לבוא במגע ראשון ראשון עם סניף "סולל בונה" בטבריה. היה זה מישקה שעזב אותנו אחרי חיזוק הבנין הערבי, שהיה צריך לשמש מקלט, באומרו: "חברה, אין לכם סכוי. הערבים יגמרו אתכם תוך מספר שעות, עם צרור אחד בלבד מהגבעה הזאת" והצביע על הגבעה עליה נמצאת היום כפר הנשיא... תודה לאל, שהוא לא צדק!

התחילה תקופה של שביתת נשק ואיתה הקריירה הרצינית של קבוצת הבנין. מצטרפים גבריאלי - אביו של טוביה ודובר יידיש שוטפת - ינקל יידישישט מובהק - וכאן מסתנן שוקי - מדבר יידיש "אביסל". רוב החברים עסקו בימים אלה בבנין, כי ענף זה יחד עם סיקול, הווה עיקר הפרנסה שלנו. ואז נפלה ההחלטה הגורלית: להקים ישוב קבע ולעלות על הגבעה.

אני לא אשכח את הטיוול הראשון עם רפאל, מכפר בלוס, ובסיך, מנהל מחלקת התכנון של הסוכנות. לא אמרתי מלה אליהם, אבל חשבתי בליבי - כאן, בין כל הסלעים האלה נקים ישוב, בתי ילדים, חדר אוכל, בתי מגורים? ופתאום עצמתי את העיניים לרגע קט, וראיתי דשא ירוק, עצים גבוהים וביניהם, כאילו בתוך יער, בתים עם גגות אדומים ובמרכז חדר האוכל... "הי, מה אתה חולם", שמעתי צעקה מפי רפאל "כך נבנה את הארץ? יושבים לרגע ואתה נרדם! חביבי, זה לא אוסטרליה כאן!"

והתחלנו לסמן נקודות ע"י גלים קטנים של אבנים. למחרת לקחתי מספר חברי מזכירות לאותו הטיוול והפעם אני הפלגתי בדמיון שלי: "כאן יעמוד בית התינוקות, כאן מחסן הבגדים, כאן המכבסה, כאן חדר האוכל". הצבעתי על גלי האבנים, ששמנו רק אתמול. החברים הסתכלו בי, כאילו אני מטורף לגמרי.

סוף סוף הגיעו הימים, להם חכינו: קבוצת הבנין נכנסת ל"שוונג" המלא. התחלנו לבנות את ביתינו. היסוד הראשון שיצקנו היה בית התינוקות, בו נולדו רוב הבנים הראשונים של המשק. אחרי זה התחלנו ביתר הצריפים השוודיים. באותו זמן בנינו את הרפת, את הלול הראשון, את המקלחת הציבורית ואת חדר האוכל.

קבוצת הבנין הולכת וגדלה ועובדים בה עשרות חברים. כאן אני חייב להזכיר את וובר ז"ל, הפועל השכיר הראשון בבנין - הוא נקלט יפה, בעיקר בגלל היידיש שלו.

אין ספק שהיה בקבוצה הזאת הווי מיוחד והיא תרמה לא מעט להגשמת החלום מלפני 25 שנים.

מכאל דארי

הגליל הוא ביתי

"האדם הוא תבנית נוף מולדתו", אמר פעם משוררנו צ'רניחובסקי, ונדמה לי כי לא טעה בהרבה. יש לבני המשק לדעתי רבות לתאר את הרגשתם בנדון, כיצד זה לגדול בנוף מסויים ומהו הקשר הרגשי לנוף זה.

אמנם לא בטלה בזאת חשיבותם של החינוך המשותף של ההווי, של החברים המרכיבים את הקיבוץ, של זכרונות ילדות, מסיבות, קומזיצים ועוד, שעצבו אותנו וקבעו ערכינו כיום ולעתיד; אך במידה ונדבר על נושאים אלה, תבוא הבקורת לצד החיוב, וחשבון הנפש יעיב במקצת על יום השמחה.

יתכן כי לעתיד לבוא, ישנתו החברים, יתחלפו הערכים, תווצרנה מגמות חדשות בחינוך וההווי כבר לא יהיה "אנגליזי", אך הסביבה הגיאוגרפית באופן כללי, תהיה אותה סביבה מימים ימימה, זו הידועה לנו מימי התנ"ך וזו שלא ידועה לנו מלפני כן, וזו הידועה לנו היום, ותשתנה בצורה קיצונית רק במידה ותחול חס וחלילה רעידת אדמה או התפרצות או שאנשי מאדים יחליטו לנחות דוקא אצלנו.

הגליל תמיד יפה בחורף על זאת אין מערערים. איני זוכרת שנה שלא הוריקו כל ההרים מסביב, שלא צמחו כלניות, רקפות ועוד אלפי סוגי צמחים שהגגנות והמורים למיניהם ניסו לשנן שמותיהם במוחותינו, ושלא מירי שנה הופיעו הנחליאלי, החסידות, והעצים התכסו עלים ופריחה.

כל שנה, וביתר נוסטלגיה, אני מתמלאת ציפיה להרבה גשמים, שלאחריהם יבואו כמה ימי חורף אביביים, ואוכל לראות את הפלא המתחדש, פלא המזכיר את התורמוסים על תל רומן, את חיפוש הפטריות בגבעה זו ובינות דשאי המשק, את הטיולים לוואדי למצוא נרקיסים ראשונים, את הנהרה לצאן לראות טלאים שהומלטו לא מכבר, ואת המשא והמתן להשגת טרקטור לשם נסיעה לירדן.

אולם חדשי החורף מועטים, והגשמים אינם נוטים לרדת החל מחודש מאי, והנוף המוכר לכולנו הולך ומצהיב, ההרים נעשים קרחים ושחורים שנית, ויש אומרים כי דוקא נוף אזורנו בקיץ הוא אכזרי ומדכא. לא כך מרגישה אני. בהגיעי באוטובוס הנוסע צפונה, וחוזרת מערים רחוקות לאזור כורזים, מיד אני חשה בבית.

לדעתי יפים הם סלעי הבזלת השחורים, יפים הם הקוצים הצהובים, ויופי יש באדמה השחורה הנסדקת, הפוצה פיה לקבל מעט מים. כי כל אלה מסמלים בשבילי את טיולי הילדות בסביבה, (כשמוכרחים ללכת עם נעליים גבוהות מיוחדות נחשים, עם מכנסיים ארוכים מחשש קוצים, ועם מימיה מפאת הצמא), את משחקי הלילה של "לדרוך בשקט אחרת נשמיע רשרוש בקוצים" ושל תכנון איך להתפרץ בדרך הנוחה ביותר לבררכת המים בתל רומן.

בקיצור, כל אלה מסמלים בשבילי את הבית. ואפילו אם ישנתו החברים בקבוץ, ויעזבו ידידים ויתחלף ההווי, תמיד יסמלו בשבילי את הבית.

צילה אבידור

בכורות
הדור 1973
השניים

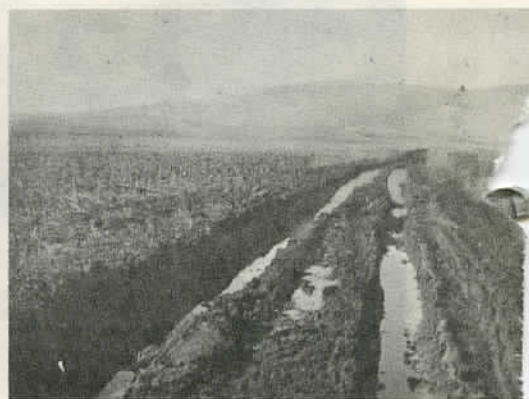
בכור
הדור 1948
השני

כביש 1973

כביש 1948

חקלאות 1948

חקלאות 1973

תעסיה 1948

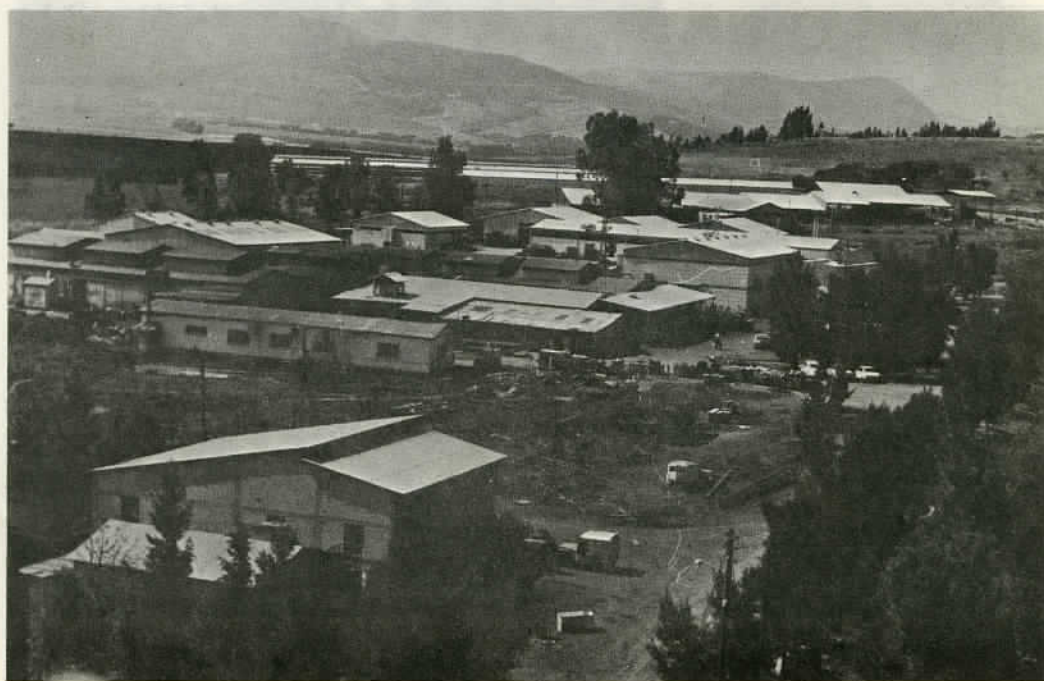
מגורים 1973

מגורים 1948

תעסיה 1973

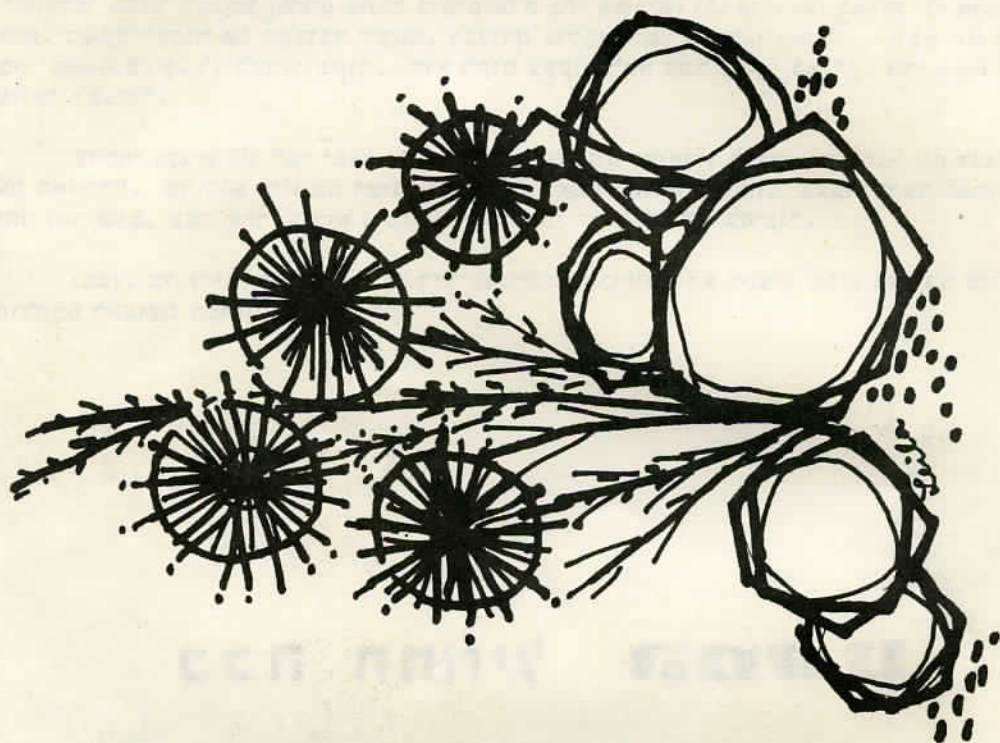

היטל 1948

היטל 1973

אני רואה עדיין בעיני רוחי את השטחים הנרחבים מכוסים באבנים שחורות, ואינני מבין עכשיו איך העזנו לקבל על עצמנו אתגר כה גדול, להכין אדמה כזאת לעיבוד חקלאי! אמנם יש להודות שעבודה זאת נתנה הרבה ספוק. יכולת לראות בדיוק איך לאט לאט, דונם אחרי דונם, הופכת אדמת טרשים לקרקע שחורה וטובה. כל פעם שסיימנו חלקה אחת, נשמנו לרווחה. ואז נכנס ה"רוטר" לפעולה, כלי החורש עמוק, ולעינינו - המשתוממות הופיעו כל האבנים שהיו מוסתרות מתחת לפני השטח, ושוב יש לסקל בעבודת ידיים, כאילו לא עשית כלום.

בחודשים הראשונים יכולת לראות בשדה שורה ארוכה של חברים מתכופפים וממלאים סל אחרי סל באבני בזלת ארוורות. חבל לבזבז זמן, ואפילו - כשעבדנו קרוב לבית, בגבעת העץ למשל, היינו אוכלים בשדה. כעבור כמה זמן, הורגש במשק חוסר ידיים עובדות, והתחלנו לסקל עם קבוצת - חימנים, מפרעם, הכפר ששכן מעל חצור של ימינו. היתה להם שיטת עבודה מיוחדת ומלוכדת, הכל לפי קריאות. עד היום אינני יודע מה פרושן אבל העבודה התנהלה לקצב הקריאות. לנו לאנגלזים זה נשמע בערך כך: אחד צועק: "מיאסבא" וכולם עונים "מיאסר", וחוזר חלילה. מהר מאד למדנו את המקצוע. וכשהוא קצב העבודה היינו אנחנו פורצים בקריאות "מיאסבא".

כל עבודות הסקול היו בהשגחת הקרן הקיימת, בקבלנות. נציגם היה מופיע, מעריך את מספר ימי העבודה לדונם, ולפי זה משלם למשק. הספקת לנקות את השטח בפחות ימי

עבודה, היה זה הרווח שלך. אבל אם חס - וחלילה השקעת יותר ימי עבודה, גם זה על חשבונך. לא פעם היו ווכחים סוערים בין מר ליפא, נציג הק.ק.ל. לביני, ואני זוכר איך צעקתי עליו "אתה מוציא דם ממשק צעיר". לעתים זה עזר לקבל עוד כמה ימי עבודה לדונם.

במרוצת הימים הגענו בסיקול עד לשטח בית האריזה (ז"ל) ושם רצו להפסיק. אני הסתכלתי מעבר לכביש (שם בונים בימים אלה בתי מגורים) ובראותי את האדמה כי טובה היא, בשקט לקחתי את הקבוצה לשטח, ובעזרת בולדוזרים, התחלנו לסקל. דווקא יום זה בחר מפקח ק.ק.ל. לערוך בקור. הוא הקים צעקות "מה אתה מסקל כאן?" הרי שטח זה מיועד לבניה".

צחקתי ועניתי לו "מי יבנה פה? אולי אחרי מותי יתחילו לבנות פה, חבל לא לנצל את האדמה". אך הוא הזיז את הצידוד והלך לו. אנחנו חזרנו לשטח. כעבור שעה הממזר הזה חזר שוב, אבל אחרי ווכוח נוסף התייאש ונתן לנו להמשיך בסיקול.

ובכן, כל דיירי השכון החדש ליד הכביש: בגינותיכם לא תמצאו אבן, ועל כך מגיעה תודתכם לקבוצת הסיקול הראשונה!

לו ס.

כנה התחיל המטע

מי לא זוכר איך הגיעו המים למשק? כשבדקו בפעם הראשונה את הקו הראשי שחצה את המחנה עד לרכס, לא היו טנקים לתפוש את המים בסוף הקו, רק בור גדול היה, ובתוך בור זה נשפכו המים. חיש מהר נהפכה השלולית הזו לבריכת שחיה ארעית. חברים רצו מכל עבר ונכנסו לתוך המים בלבוש מאד לא שגרתי, ובזמן מועט, נהפכה "הבריכה" לשלולית ענקית של בוך. יחד עם השמחה של קבלת כמויות סבירות של מים התחילו להתלבטויות. איך לנצל את כמויות המים?

ראשית כל לגידול מספוא לרפת ולצאן, לא לשכוח את מנת התלתן ללול! גן הירק היה הענף השני בתור לקבלת מים. אחרי כמה שנים של היותו גן ירק בעל.

והנה הגיע התור למטע, אבל איזה מטע? ואולי כרם! - בהחלט. איזה משק אין לו כרם? ואלו זנים? כמובן נטע את כל הזנים. ומה צריך להיות גודל הכרם? כמו הכרם של אילת-השחר! 80 ד' רק יהיו את ההתחלה.

רוב שטח הכרם ניטע בשנת 1950/1951 ע"י נוקי, לני ואסתר ועוד ועוד. והנה בקוצר רוח חיכינו ליבולים ולהכנסות.

את היבולים קבלנו. מי לא זוכר את הגיוסים עם שחר, את סככת האריזה (ואת האורזות!) אשכולות נפלאים של ענבים.

31

גם עצי החרובים התפתחו והחלו להניב. וגם כאן המומחים להזנת בקר לא ישבו באפס מעשה. אלה שהמליצו להוסיף קמח חרובים בתוך מנת האוכל המרוכז לפרות, מצאו דבר מוזר: החרוב מוריד את כמות החלב במקום להעלות אותה! אם כך למה להוסיף קמח חרובים בתוך מנת האוכל המרוכז? לעקור צעקו אנשי הכלכלה - להשאיר אותם בתור עצי נוי ביקשו ידידי שיפור הנוף. מתוך כך נצלו החרובים והתאנים מהגורל האכזרי.

והנה שליח משרד החקלאות חזר מסיור בחו"ל, והלב שלו התרכך. אולי בגלל האנגלית שהוא שמע במשק, ואולי בגלל העקשנות שלנו. ואולי הוא רואה את עצי התפוחים המתפתחים ומסיר את התנגדותו.

ומאז יצאנו לדרך המלך. גם שחלנו אגסים ואפרסקים. אומרים: מי שלא ראה וטעם אפרסק מהזן בוניטה מהגנים שלנו, לא טעם אפרסק מימיו. רצה הגורל המר ובחורף אחד מאוד רטוב הגן הזה, שהיה גם יפה וגם רווחי, סבל מעודפי מים ובאביב הבא נפח נשמתו.

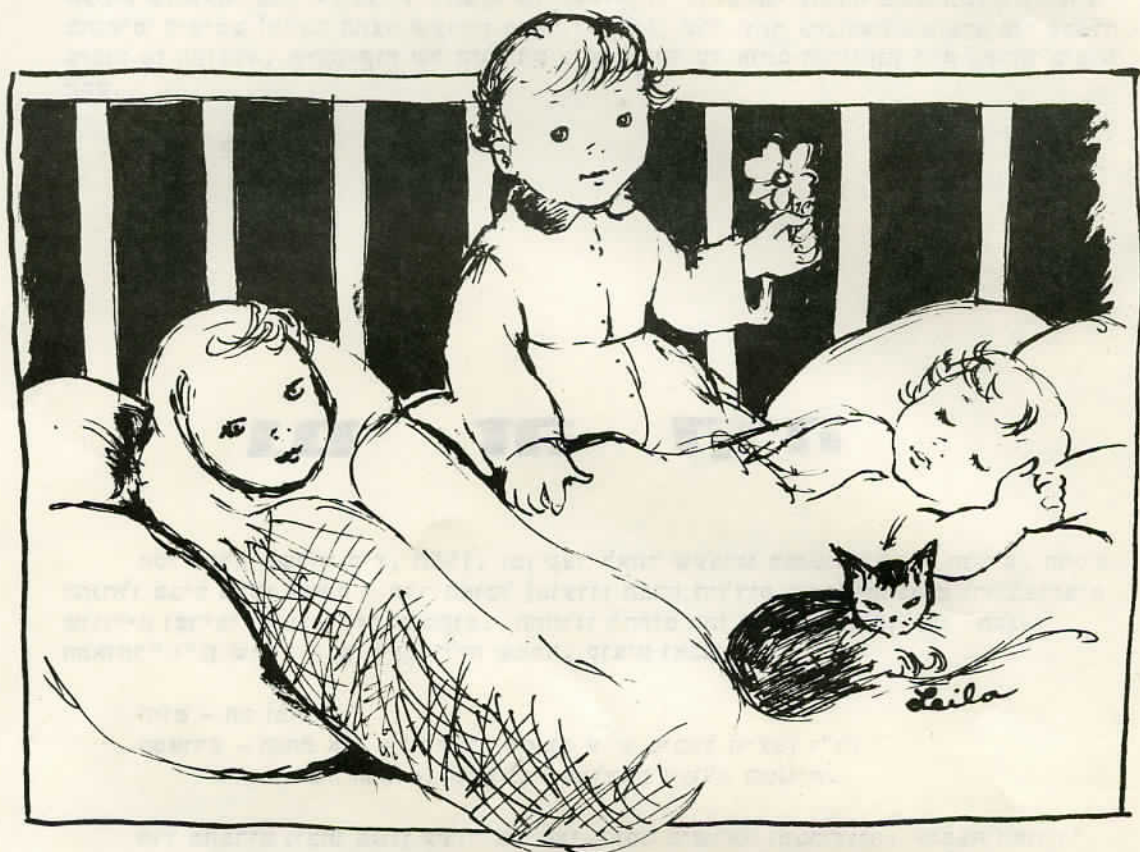
שנה רדפה שנה, ובכל שנה הוספנו גנים חדשים של תפוחים. היו עונות טובות ועונות גרועות. עתה יש 500 דונם תפוחים בס"ה, והצד הכלכלי רשום במאזני המשק.

מי שקורא את הרשימה הזו מבין איזה מין עם משונה הם הנוטעים, שעמלים שנים רבות, רק למצוא שבמשך השנים התנאים משתנים מקצה אל קצה, ולא פעם האכזבה מחכה בדרך. אבל מי שלא טעם את הטעם של שפע היבולים שבו עומדים הגנים מלאי פרי ובשלל צבעים, ולא שמע את שירת הקוטפים העליזה, לא ראה חקלאי מאושר מעולם.

זמרי

צריך התינוקות

חלק גדול של החברים בודאי זוכרים את בית הספר הישן - בצריף הארוך עם חמישה חדרים ומרפסת סגורה ארוכה מאד, אבל מי זוכר שהיה זה בית התינוקות הראשון בכפר הנשיא? קשה להגיד שזה היה בדיוק מתאים לתינוקות, אבל הסתדרנו איך שהוא. הרהוט הצטמצם בארבע מיטות, 4 כסאות, ארון קטן, וילון וכמובן תמונות על הקיר!

באותם ימים היה חשמל רק עד 11.00 בלילה, כי אז עצרו את הגנרטור, ובדרך כלל זה לא הפריע לתינוקות. אך בליל הסרט, כשכל האמהות באו להניק רק אחרי ההצגה, קרה לא פעם שבאמצע ההנקה ירדה עלינו חושך מצרים. אמנם אמרנו לברני, האחראי על הגנרטור, לחכות עוד קצת, אבל... מילא, שומרת-הלילה הדליקה את פנסי הנפט והמשכנו. לא נורא!

אבל לא זאת היתה הצרה הגדולה ביותר שלנו. הקושי העיקרי היה חוסר סדור למים חמים. פרט לשני פרימוסים, כשעל כל אחד עומד סיר ענקי; פחד למטפלות ולאמהות (ובחקופה זו הייתי אמא ומטפלת גם יחד). יום אחד, מוקדם בבוקר, כששומרת הלילה הדליקה את הפרימוסים השאירה את הסירים בלי מים והלכה הביתה, היתה שריפה. למזלנו לא קרה אסון והיה רק נזק קל.

לא אשכח את אמבטיות הפח, עם חור למטה להרקת המים, וכמה קשה היה לנקות אותם. הלול הגדול היחיד שהיה לנו למשחק ולזחילה עדיין עומד באיזה שהוא מקום במשק - זכר לימים עברו. גם לשינה היו לנו לולים קטנים, כי אף אחד לא חלם אז על עגלות! כביסה ומזון סחבנו כמובן בעצמנו, כמה פעמים ביום.

אל תחשבו שהיו רק דברים רעים. היינו צעירות ואחרי הנקת הצהרים, במקום לנוח היינו מתכנסות באחד החדרים שלנו, שותות קפה ומפספסות ומפספסות, עד שפתאום מישהי העירה שהשעה כבר 4, וצריך להביא את התינוקות. היום אני עובדת בבית תינוקות מפואר בתנאים טובים (מלבד החצר שעדיין מחכה לסדור), אבל יותר מהתנאים הטובים אני מקבלת סיפוק מן העובדה, שהתנוקות של היום הם בנים ובנות של אותם התינוקות בהם טפלתי בימים ההם.

כן ירבו!

בטי ע.

גם זה קרה

הכל אירע בשלהי קיץ, 1950, זמן קצר לאחר שעברנו ממנסורה לכפר הנשיא. החיים התנהלו סביב מרכז המשק - חדר האוכל (מועדון חברת הילדים היום) והחברים גרו בצריפים שוודיים וצריפי סוכנות בקרבת מקום. התחלנו להקים בתי אבן ראשונים, בתי "הקבוץ המאוחד" ו"גן שקד" - אך מעבר לזה שממה, קוצים ואבנים.

היום - חם ומחניק
המאורע - הנחת אבן פינה לבית תרבות ע"ש מיכאל וויצמן ז"ל,
בנו של הנשיא, אשר נפל במלחמת העולם השנייה.

חוץ מחברים נוכחו מגוון עשיר של המי - ומה מישראל ומבריטניה. הנספח האווירי ייצג את השגרירות הבריטית; אך אורחת הכבוד היתה הגברת וורה וויצמן, ז"ל (הנשיא היה אז חולה ונבצר ממנו להשתתף).

כמה מהאורחים כבר הגיעו ואנו מחכים, מוכנים ומזומנים לקבל את פני היתר, כאשר גרשי, שהיה מזכיר, נגש אלי ולחש באזני שהנספח האווירי הבריטי מבקש חדר כדי ללבוש מדים - כיאה לטקס רב רושם זה.

חדרנו היה אז בצריף שוודי, חדר קטן (היום מקלחת) ואני נתקפתי פניקה שמא לא סדרתי מיטה בבקר, ואיך בכלל אפשר להציע לאישיות חשובה זו את חדרי הצנוע. פתחתי בריצה מטורפת - הגעתי לחדר ומבלי לעצור פרצתי פנימה - א - א - א - ואו - או - או - נפלטה מפיל! הנה הוא עומד כביום הוולדו! המלך ערום! מה לעשות? להתנצל? קשה - עשיתי אחורה פנה וברחתי.

הטקס עצמו היה ארוך - חם - ומשעמם. גרשי נאם, ומיכאל כהן נאם - ועוד בטח עשרה נאומים אחרים. וגברת וויצמן הניחה את מגילת היסוד לתוך יציקת בטון - ושוב פעם נאמו. בקצור - הכל היה חם מדי ומשעמם מדי, וכמה מאתנו הלכנו לראות את מכונית הנשיא. איזה יופי! מזוג אויר וכל השכלולים הטכניים - מתנת הנשיא טרומן לחיים וויצמן. עוד אנו מסתכלים ומתפלאים, ויאנקל מתחיל ללחוץ בכפתורים - לוחץ פה - לוחץ שם - והופ - החלון נסגר וראשו של יאנקל כפנים! אנחנו נחנקנו מצחוק - ויאנקל מחוסר אויר, עד שמצאנו את הכפתור שמוריד את החלון וחלצנו אותו.

ומה קרה לבית מיכאל? משום מה הוא לא נבנה אף פעם. אומרים שאבן הפינה
היא בסביבת כתי דחק - בריכת השחייה - בית בלונד - מי יודע?

שרש אפשטיין

אולפנים... אולפנים...

אנחנו יודעים כי מן הקבוצה המצומצמת המגיעה אלינו באולפן, אפשר להסיק מסקנות על כל הצעירים בעולם המערבי מאותו "דור". וכך היה כאשר, "ירוקים" לגמרי, התכוננו בשנת 1962 לקבל את פני המחזור הראשון.

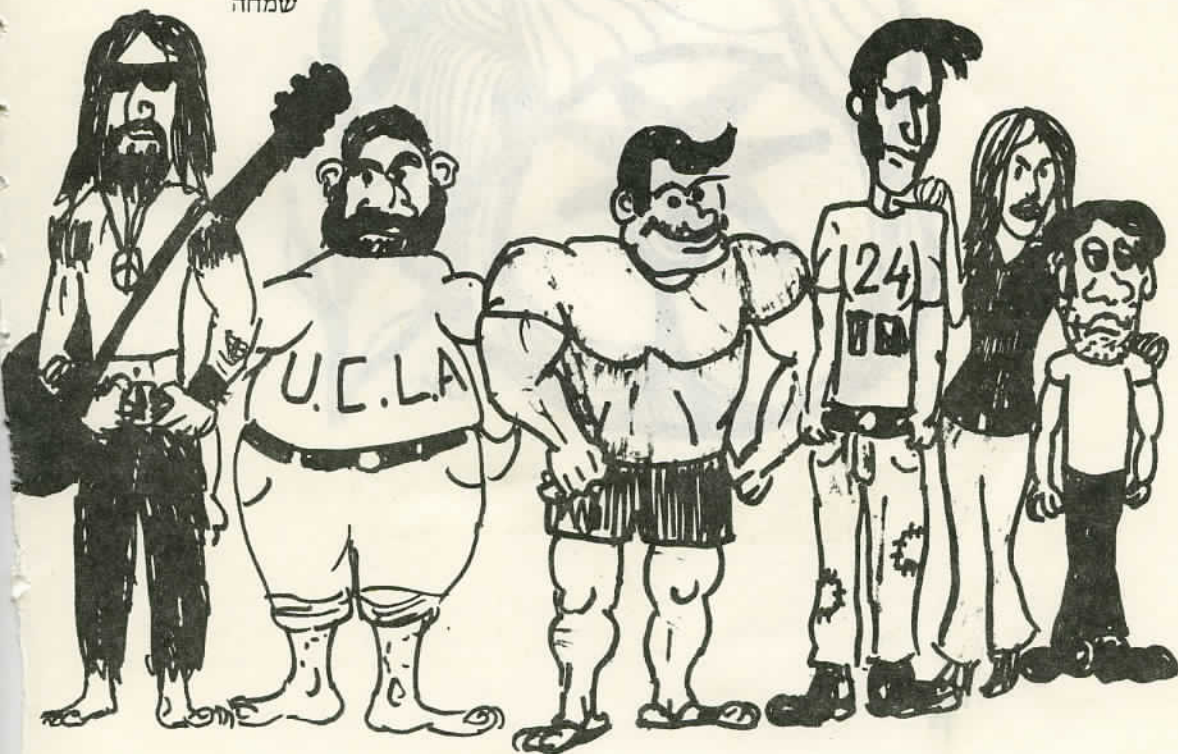
את הקירות בצריפים שפשפנו ואת הדרך למקלחת הציבורית פנינו, ועשבי בר שצמחו בין הבלטות בכיתה עשבנו. שטיחים חדשים כיסו את המזרונים הישנים וגם את הפשפשים המחכים בקוצר רוח למנה טריה.

בלי מושג איך או מה להתחיל ללמד פגשנו את הלהקה הראשונה שהיתה מורכבת כתבניות וספריות מהצד הנקבי, לבושות ראשוני המיני (סנטיס אחד מעל הברכיים), והצד הגברי מיוצג ע"י מנהלי חשבון ואלה שנכנסו לעסק המשפחתי של אבא.

כללנו אותם בכל שטחי החיים, כגון ערב הסרט בחדר האוכל הישן. פעם, בשעת הקרנת הסרט, עבר מטוס בטיסה מאוד נמוכה ומבהילה. עם תום הסרט התקרב אלי נחמיה, נבון במקצת, בחפשו אחרי תלמידיו. מצאנו אותם מתכופפים בתוך התעלות ורועדים מפחד.

מאז קבלנו לחיק אולפן כפר הנשיא מחזורים רבים. הרבה למדנו והרבה לימדנו, אני מקווה. את מקום הכתבניות תופשות סטודנטיות ואת מנהלי החשבונות החליפו נוודים בעלי נסיון בעולם הרחב, התורמים לנו מנסיונם, ומשתתפים בעניין רב בחיינו. עברו בכותלינו אחיות, מזכירות, זבנים, רוכבי אופניים, מעשני סמים, והרבה ידידים אמיתיים שהתקשרו אתנו בקשרי ידידות הדוקים. לבסוף, אל נשכח שיש גם כאלה שלא עברו, כי אם נשארו בקרבנו כחברים.

שמחה

יזמי הראשון במשק

היה ערב סילבסטר 1960-61. האוטובוס מירושלים הגיע לראש פינה ביום אביבי נהדר. ושם פגשנו בחור נחמד עם מכונית, שהוביל אותנו אל המשק. הגעתי עם קבוצת בנות, סטודנטיות באוניברסיטה. רווקי כפר הנשיא שלחו הזמנה כוללת לבחורות לא נשואות בכל רחבי הארץ לבוא למשק לחגיגת הסילבסטר המסורתית - והנה הגענו.

אחרי ארוחת ארבע נאה בחברת הרווקים, נלוונו אל צריף אחד ריק (חלו כנראה העברות המוניות באותה תקופה). הסתדרנו בחדרים, לבשנו בגדי חג והלכנו למסיבה. התפלאתי מאד בראותי בחור בלונדיני רוקד טויסט במרכז החדר - היתה זו הפעם הראשונה שראיתי ריקוד כזה, וכחניכת תנועת "הבונים" הופתעתי לראות דבר כזה בקיבוץ! בכל אופן בילינו ערב נעים (אם לא תנועתי ביותר), והתרשמתי לטובה מרווקי המשק, וגם מזוגות נשואים שפגשנו במשך הוויד-אנד.

לכן, כעבור מספר חודשים, כשנמאסו עלי חיי סטודנטית בירושלים, וחיפשתי קיבוץ להשתקע בו (ואמנם לשם מה צריך אדם שמטרתו הסופית להיות קיבוצניק תואר אקדמאי?) היה כפר הנשיא די גבוה ברשימה.

והנה, ביום גשם וסגריר בחודש נובמבר 1961, הגעתי עם חפצי המועטים - גיטרה ביד האחת ומזוודה גדולה וכבדה ביד השנייה - לאותה ראש פינה, שלבשה בביקורי הראשון אווירה כה אביבית ועליזה.

האם חכתה מכונית ללות אותי אל המשק? אפילו אוטובוס לא היה. בלית ברירה התחלתי ללכת בכיוון המשק. היה חושך מוחלט, ונזכרתי בכפר הערבי העויין שעלי לעבור בדרך וגם (משום מה) בחיות בר שונות שעלולים להתקל בהן בכביש גילי בודד. (הייתי צריכה להבין שחיית בר עם שכל לא היתה מסתובבת במזג אוויר כזה).

כשהגעתי כעבור שעה עד למפעל הבונים, שבאותם ימים שכך בים של בון, בחודשי החורף, הגיעה מכונית ולקחה אותי עד למקלחת הציבורית. בקושי רב (תאורה לא היתה) מצאתי את ביתו של המזכיר דאז.

הענינים החלו להשתפר במקצת, אך לא נפסק הגשם לימים רבים, ולא פעם איבדתי את דרכי בחשיכה, כשהעזתי לצאת מהחדר.

כשהתבטאתי במרירות לאחד ממכרי על ההבדל העצום בין ביקורי הראשון במשק לבין חזרתי כתושבת, סיפר לי את הבדיחה הנודעת על התייר בגיהנום (אלה שלא מכירים את הבדיחה יכולים לפנות אלי). אמנם הנני עדיין כאן - ודוקא כרוצה שהייתי עדה לתקופה קשה יותר, בה טאטאנו נסורת בחדר האוכל הישן, והתחממנו ליד פתיליות.... ומי לא מתגעגע לפעמים למקלחת הציבורית, ולחיי החברה התוססים סביבה?

רונה א.

הגעתי לכפר הנשיא

היו לי כמה "ימים ראשונים" בכפר הנשיא. בפעם הראשונה באתי לסוף שבוע לבקור אצל אריה (אז ברט). למזל, היה זה יום ששי אחה"צ. וכבר לא היתה תחבורה בחזרה לירושלים: אחרת היו פגישתי עם תחנת א.ג.ד. ראש פינה והנסיעה למשק על הכביש הישן מהזירות אותי מיד לציוויליזציה.

בפעם השנייה, באתי לבקור ממושך יותר. מיימתי אז את בחינות הגמר בסמינר, ובאתי להתאוורר מעט בעבודת האדמה לפני גיוסי לצבא. בינתיים ללא ידיעתי נרקמה תכנית סביב "החברה של אריה (אז ברט)". שאולי תסכים ללמד את כתת עופר במקום אשר, שעזב באותו קיץ. הדגשתי את המלים "ללא ידיעתי", כי היה לי מאד מוזר כאשר מכל עבר שאלו אותי מתי אני מתחילה ללמד. וכאשר עניתי בחיוך טפשי, "כשאגמור את הצבא...", לא ידעתי שהיו כאלה שהיו להם תכניות אחרות עבורי.. (אגב, התכנית שלי היתה להתגייס לנח"ל ולהצטרף לחברי שהתישבו ביטבתה).

ולבסוף בא היום הראשון ממש. 14.9.61. אינני זוכרת דבר מיום זה פרט לכך שהגעתי לראש פינה כשאני נושאת חפצים מועטים בלבד, כי עדיין לא ידעתי אם אמנם יתקבלו האישורים הדרושים מן הצבא, ואם לא, אצטרך להתגייס בכל זאת כעבור 10 ימים. בראש פינה טלפנתי למשק לדווח על נוכחותי, ולברר אם יש סכוי להסעה - מהעבר השני ענה לי ישראל א. ואמר שאמנם הכל סודר...

וכך - תא הטלפון הצבורי בקפה של גיטל היה המקום בו נחתם הקשר שלי עם כפר הנשיא.

תמר

איפה היית?

נחלקנו בכמה חברים ושאלנו אותם את זו השאלה:

איפה אתה היית ב-2 ביולי, 1948, ומה היו מעשיך?

התברר שכמה מהם עדיין לא נולדו, אבל אלה שכן כבר ראו את אור העולם, השיבו כך:

שואל סמברג: מנצ' סטר, אנגליה; ביה חרושת לטקסטילים. (יותר מאוחר היה אחד ממתנדבי חו"ל ועוד הספיק להצטרף לפלמ"ח).

דוד דבולט: בחווה קטנה במדינת מזורי, ארה"ב (בן שנתיים)

רזתי שירקולקר (ג' קסון): בומביי, הודו; בית-הספר.

רורברט (נתן) כהן: במחנה קיץ של הג'וינט בנורמנדי (צרפת).

רונה פירר (אנגלסברג): בחופשת קיץ לאחר סיום כיתה ג' בשיקגו, ארה"ב.

קני וויטהם: בחווה, ויקטוריה, אוסטרליה.

צפורה ווידסלבסקי (סמברג): סרפנד, גדוד ראשון של הפלמ"ח; עובדת מטבח.

רימונד לוי (גוטר): מרוקו; מזכירה במשרד ליצוא ויבוא.

ישראל למפל (הדר): משגב עם; הכשרה מגוייסת - שמירה.

אדי נמנוב: עובד בחברת בטוח להרוויח דמי עליה, באוסטרליה.

שריטה הירשפלד (סינה): בואנוס איירס; בית הספר.

יופי אפטרוט: יוהנסבורג, דרום אפריקה; בית הספר.

בני פורסטר: קוובק, קנדה; בחינות הבגרות.

סימון שיינגזיכט: מבלה חופשה בצרפת.

גבי מזרחי (אורן): ירושלים; גן-ילדים.

שרה שטיינהואר (דבולט): בבווריה, גרמניה; בת שנתיים.

גברת נורטון: בדרך לארצות הברית.

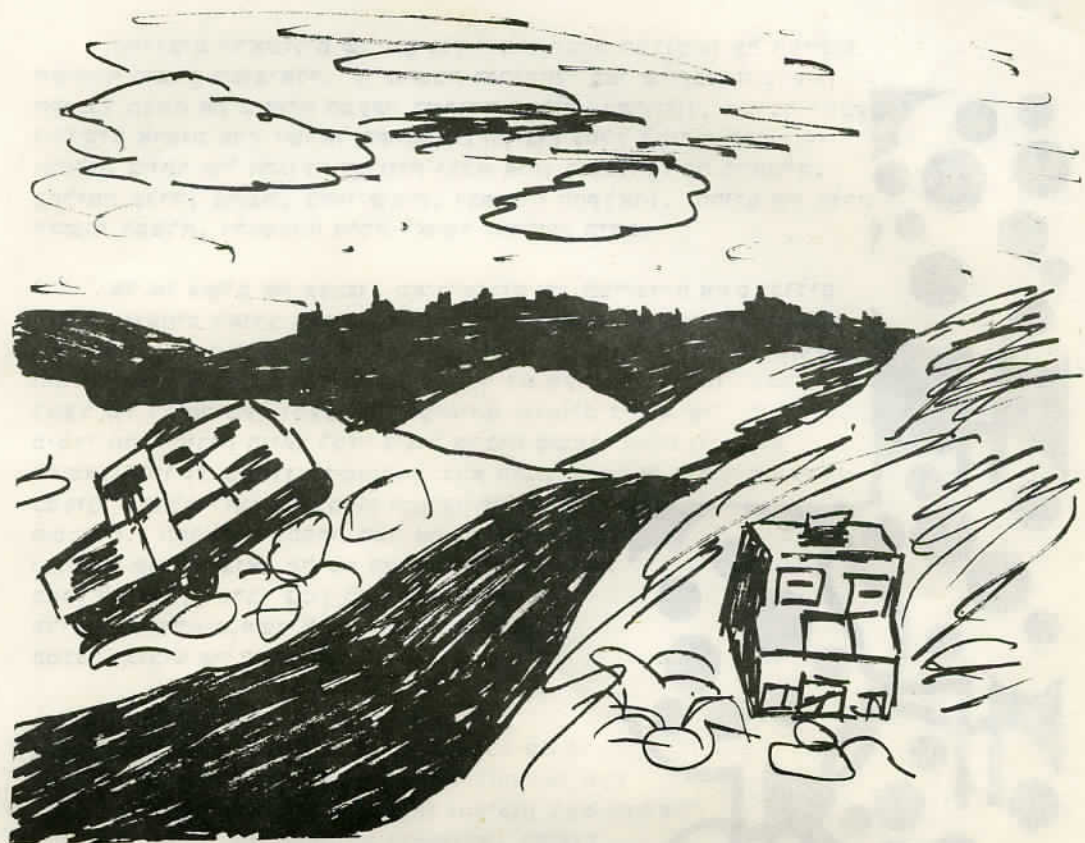
קלמן לחוביץ: מחנה פליטים על-יד טורינו, איטליה.

לני יודייקין: דובלין, אירלנד; בית ספר תיכון.

לילה גלס (קופ/בן-אבי): ריאו די-ג'נרו, ברזיל; גרפיקאית בעתון אפנה.

מי אמר שאין אצלנו קבוץ גלויות?

ליקטה: יעל נ.

שאלוני איפה הייתי באותו תאריך ה-2 ליולי 1948, יום עלייתנו על הקרקע.

הסתכלתי ביומני... וכתוב שם: היום ה' שני ליולי 1948 הוא אחד מימי ההפוגה, שקט בארץ, שביתת נשק זמנית. אני עמדתי אז לפני לטרון, בראש שיירה גדולה של משאיות מלאות מזון לעלות לירושלים. באנו מחולדה ולפני לטרון נעמדנו לחכות עד שקציני האו"ם יאשרו את כל הסדורים להמשך מסע השיירה, ודרך לטרון אשר היתה תפוסה בידי הלגיון. זה היה יום חם מאוד. השמש להטה וחממה את הפח של האוטומובילים, וקשה היה מאד לשבת בפנים, אך מצד שני לא היה נעים לעמוד בחוץ, מול הלגיון עם הרובים המכוונים נגדנו. פחדתי שיכול למי מהם להתחשק ולפתוח באש עלינו. וזה דרך אגב קרה חודש מאוחר יותר. אך למזלי הרב לא הייתי הנוהגת, אחרת לא הייתי נמצאת כאן... היום. אותו הנהג וכן מפקד השמירה, כמו כל נוסעי המכונית הקטנה, שהובילה את השיירה - כולם נהרגו באותה תקרית. אבל באותו יום ה-2 ליולי הכל עבר בשקט, רק עמדנו שם כמה שעות בחום. הזעה נטפה ממני. האקדח שהיה על גופי, לחץ לי אי שם, אך אי אפשר היה להוציאו כי אסור היה לשאת נשק בשיירה זו, שהיתה בחסות האו"ם, בלוויית קציני הלגיון שנהגו לעשות בה חיפושים. אינני יודעת ממה הזעתי יותר: מהחום או מהפחד. סוף סוף אחר כמה שעות עמידה על מקום אחד זזנו והמשכנו במסע.

כשהגענו לירושלים היו השמחה, החבוקים והנשיקות, בהם קבלו אותנו, פיצוי על כל שעברנו לפני זה.

יוספה

מחשבות על עתידו של הקיבוץ

החלוצים הראשונים של הקיבוץ ייסדו חברה המבוססת על רעיונות השיתוף והצדק הסוציאלי. ה"מהפכה היהודית" כפי שהתבטאה ברעיון הקיבוץ מצאה את ביטויה המעשי בעבודה עצמית, בשיוויון, בשיבה לסבע וביישוב אדמות ארץ ישראל השוממות. הקיבוץ נחלץ למילוי המשימות הנעלות ביותר של התנועה הציונית ומלא אותן בנאמנות רבה בהעפלה, בקליטת עליה, בהגנה, בהתיישבות, ובפיתוח החקלאות. החיים היו קודש להשגת המטרה, והגשמתה גרמה לאושר ותחושת הישג.

אך אל נשלה את עצמנו. האידיאליזם של המייסדים אינם יכולים להיות מונצחים לאורך הדורות. עם השתנות העתים משתנות פני הגישות והדרישות. לפני קום המדינה גילם הקיבוץ, במהותו, את המטרות שהיישוב חתר לקראתן אולם גם המדינה צעדה כבר לא מעט צעדים מאז, בהגיעה למצב של רווחה מעל ומעבר לחלומותיהם הנועזים ביותר של מייסדיה. מימדי ההתיישבות הגיעו לכדי ניצול מרבית משאבי המים ולא מעט ממשאבי הקרקע שעמדו לרשותינו. צבא ההגנה לישראל הוכיח את עצמו כמסוגל בהחלט להגן על בטחון המדינה של שנות השבעים. החקלאות מספקת כבר את כל צרכי המזון ומותרה עוד לייצוא. קליטת העליה מתבצעת בעיקר מחוץ לקיבוץ, והדבר נכון לא במעט בעיקר לגבי קליטת האקדמאים, אשר אינם מוצאים את מקומם במבנה הנוכחי של הקיבוץ.

ובכל זאת הקיבוץ מוסיף להיות חלק אינטגרלי של המציאות בה הוא מתקיים... על כל המשתמע מכך. הוא פעל ועדיין פועל להחייאת העם היהודי, לקיבוץ גלויותיו על אדמתו והפיכתו לעם נורמאלי החי על אדמתו. בפרספקטיבה היסטורית, הקיבוץ הוא אולי גדול המהפכות שהתחוללו אי פעם.

"הקיבוץ" הפך להיות מושג בעל חשיבות בחיי היום יום של העולם בן זמננו. לא פלא הוא שתנועות שונות של נוער מתמרד, המאוכזב מדור הוריהם שהביאו לעולם את פצצת האטום ואת השואה, חפשו בקיבוץ את השראתו, ויעידו על כך המספרים הגדולים של נוער לא יהודי המבלים את קיציהם בקיבוץ.

זהו הקיבוץ של ימינו אותו מצא דור הבנים קיים. כיצד יהיו פני הקיבוץ בדור הבא?

למרות ייחודה של התנועה הקיבוצית יש לה מכה משותף עם כל החברות האידיאליסטיות האחרות. מכה משותף זה הוא הפרגמטיות של דור הבנים אשר לא תמיד משתלבת עם האידיאליזם של דור המייסדים. הרוחניות מפנה מקום לחומרנות. עקרונות מוסכמים הופכים לתקנונים בעלי אופי משפטי. זאת ועוד, הכנסה מירבית, שתשמש לקידום מהיר של רמת החיים הפכה לעיסוק עיקרי ובמהירות הופך עיסוק זה למטרה. המשכו של תהליך טעון סכנה, כי הוא עלול להביא בקצהו להפיכת הקיבוץ לחברת מניות בה המשותף לכל החברים הוא היותם בעלי מניות שוות.

מול הסכנה שהצבעתי עליה לעיל נראה לי, שניתן להפוך את התמורות של החברה המודרנית למכשיר לקידום הרעיונות הבסיסיים של הקיבוץ. בין התמורות החשובות של העידן בו אנו חיים נמצאת התפתחות הטכנולוגיה והתעשייה אשר פתחה כר חדש להתפתחות המשק והחברה הקיבוצית.

הטכנולוגיה תגביר את הייצור החקלאי מבלי להגביר במקביל את צריכת כוח האדם... אוטומציה בתעשייה תצמצם את הצורך בעבודה שכירה. כתוצאה מכל אלה יגדל הפנאי העומד לרשות החבר והוא יעסוק יותר בפעילות יוצרת שמחוץ לשעות העבודה ובכך יעלה את הרמה התרבותית שלו ושל החברה.

הדרישה לרמה טכנולוגית גבוהה יותר תגביר את כוח המשיכה של הקיבוץ לגבי עליה של אקדמאים.

החלוציות היתה תמיד כנשמת הקיבוץ. ה"חלוציות החדשה" תביא ליצירת חברה מתועשת שוויגנית שלא יהיו בה יחסי עבודה מעורערים, חברה אשר תביא את התעשייה לאזורים הבלתי מיושבים עדיין של הארץ.

הקיבוץ יוסיף להתאים את עצמו לרוח הזמנים, מבלי לאבד מעקרונותיו הבסיסיים. התהליך הנוכחי של יתר דאגה לפרט ולצרכיו יגבר ויסייע להפוך את חבר הקיבוץ לאדם שלם יותר ותהיה זו "תוצרת הארץ" הראויה לשבח.

אריה וולפין

להראת העתיד

הנסיון להשקיע במבט לעתיד אינו פשוט כלל וכלל, כאשר לכותב אין כל יומרה להיות נביא או עתידן, כפי שנקראים מדענים מסוימים כיום. יחד עם זאת, נדמה לי שחובה עלינו לנסות לנתח את התפתחותנו עד כה, ומן הנסיון שנצטבר, ומן הקיום הכלליים של ההתפתחות המתגלים מתוך הנתוח הזה, ללמוד על ההתפתחות הצפויה לעתיד. הלמוד הזה חשוב לנו מאד כדי לאפשר את התכנון הנכון מצד אחד, ולמנוע הפתעות מאתנו מהצד השני, שהן עלולות להכשיל. ברור שאין זאת תורה חדשה מסיני, אלא התהליך של נתוח ההתפתחות, והערכת הקיום הרצויים לעתיד, נעשים למעשה יום-יום ובאופן שוטף. דוגמא בולטת היא החלטת האספה ליוזם את תכנון כח האדם לטווח ארוך. ידוע שבחברה שלנו ישנה שכבה רחבה של חברים שהם בגיל 45-50. כיום כולם מועסקים באופן יצרני, וכולם תורמים לכלל. לא היה צורך לנבואה כדי להעריך שתוך 10 השנים הקרובות יהיה צורך להעביר חלק ניכר מחברים אלה לתעסוקות מתאימות יותר לגילם המתקדם מאלו שהם עוסקים בהם כיום. זאת משימה לא קלה, אך היא מחויבת המציאות, אם אנחנו רוצים למנוע מעצמנו בעתיד בעיות חברתיות-אנושיות, ועול כלכלי שיהיו קשים מנשוא. זה מחייב תכנון בעוד מועד, הכוונת חברים ללמוד מקצועות חדשים, ויצירת מקורות פרנסה בהם חברים כאלה יוכלו למצא גם ספוק מעבודתם, וגם קיום כלכלי לעצמם ולמשפחתם.

דוגמה אחרת היא המעבר בו המשק החקלאי נמצא היום, מצמצום מסעי התפוחים (שהם במידה רבה הכזיבו בשנים האחרונות) לפתוח מסעי האבוקדו, שהם נראים לנו כמבטיחים.

את הנתוח שלנו יש לחלק לכמה מישורים:

1. האוכלוסיה
2. החקלאות
3. התעשייה

1. האוכלוסיה

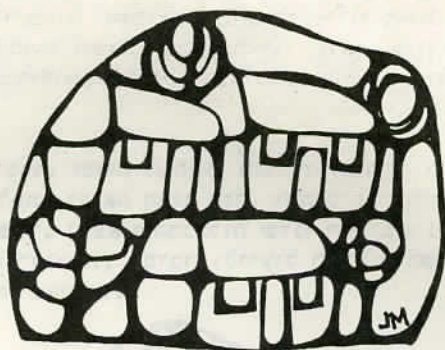
לפי הנתונים הידועים לנו כיום, תמנה אוכלוסית החברים בשנת 1980 מעל 300 חברים. השוואת המבנה הגילי של החברים היום לעומת המבנה החזוי ב-1980 כדלקמן:

1980	1973	
176	179	ילדים
174	161	חברים/חברות בגיל 23-49
83	44	חברים/חברות בגיל 50-60
9	1	מעל 60

הטבלה הזאת מראה שהגדול העקרי יהיה בין החברים המבוגרים, ז.א. בגיל 50-60, והשנוי הזה יביא עמו גם בעיות חברתיות ואנושיות חדשות, והוא יטיל תפקידים חדשים על מוסדות וארגון החברה.

כ-50% מכלל החברים במשק יהיו בנים שנולדו כאן, והשפעתם על חיי הקבוץ ועל הכרעות ונהול ענייני כפר הנשיא תהיה גדולה וקובעת.

עובדה זו תשנה את דמותה של החברה שלנו, והקיום המאפיינים אותנו כיום כאנגלו-סכסים. חותם ההשפעות שהבאנו מחו"ל יעלם במידה גדולה, ודמות חברתנו תהיה "צברית" ככל הצברים.

2. החקלאות

מבנה המשק החקלאי שלנו אינו קטן והוא משתווה בהקפו עם זה של משקים רבים בגילנו, וגם עם מבוגרים מאתנו. אמנם בו בזמן שבמשקים אחרים החקלאות מפרנסת את עובדיה, אצלנו העניין הוא בעייתי מאד. בנחוח הסיבות למצב זה, נמצא גורמים רבים ומורכבים, אך ישנם כמה דברים בולטים. האדמות שבסביבת הבית הן בזולתיות, ומבחינת הטיב שלהן הן פחות מבינוניות. ניתן לקבל מהן יבולים בפלחה ובשלחין, אך תמיד יהיה קשה להגיע ליבולים טובים. האדמות האלה, והאזור בו הן נמצאות, גם אינן מצטיינות מבחינת התאמתן למטע נשירים, כך שגם במטע התפוחים, שהוא ענף מרכזי אצלנו, לא נוכל לצפות אלא ליבולים בינוניים ביותר. הלכנו לעבד אדמות במרחקים והן אדמות טובות, אך בכל זאת נשארנו עם כ-50% של סך הכל האדמות שלנו שהן בסביבת הבית.

לאחר נסיון מוצלח של חלקת מטע אבוקדו, בגודל של 8 דונם, בתוך המטע שלנו, שכעת בשנתה השלישית, מצאנו תשובה לתחלופה לאותן חלקות מטע הנשירים, שחייבות לצאת מחוסר רווחיות. האבוקדו אינו דורש אדמות טובות במיוחד, וגם עומק האדמה אינו דרוש לגדולו. לאבוקדו חשובים יותר הנקוז, ההשקיה הדחופה והמתמדת, ומידות טמפרטורה שלא ירדו מתחת ל-0. יש לנו די שטחים בבית העונים על דרישות אלה, ואנו נוטעים עוד בסתיו הזה, 100 דונם בבית. לפי התוכנית, נגדיל את שטח האבוקדו בבית בשנים הקרובות. האבוקדו דורש הרבה פחות ידיים עובדות מהתפוח, והוא גם הרבה יותר רווחי. לכן במרוצת השנים יש להניח, שהאבוקדו יתפוס את מקומו של התפוח אצלנו, בתור ענף מרכזי. לשנוי הזה יהיו השלכות רבות נוספות על חיינו. למשל, בשטח העבודה. במקום שהעונה "הבוערת" של הקטיף תתרכז בתקופה שבין 15 ליולי לספטמבר, כנהוג בתפוחים, יעבור הדגש דווקא לעונת הסתיו והחורף, ואנו נקטוף אבוקדו ואשכוליות ביחד, בין החודשים אוקטובר לינואר, ונצטרך להתאים את מערכת העבודה והקבוצות הזמניות בהתאם לכך.

אנחנו נשאר עדיין עם הבעיה של ניצול נכון של יתרת האדמות בבית, שהן מעובדות פלחה כיום, ולבעית ענף זה טרם מצאנו את התשובות. יתכן והפתרון מונח בעבוד אנטנסיבי יותר, על ידי גדולים בהשקיית עזר, דוגמת התלתן של השנה; אך מגבלות המים לא נותנות לנו תמרון רב לפתרונות. יתכן וחלק של השטח ייועד למרעה רב-שנתי לצאן, בצורה אקסטנסיבית, ז.א. בלי השקיה, ואולי יהיה גם צורך לחשוב על חלקות קטנות בעבוד אנטנסיבי מאד, כגון גדולים בחממות. בשטח השלחין שלנו בחולה, המגמה כיום להרחיב את שטח הכותנה (שהיא כיום רווחית יותר מבעבר) ולהקטין את שטחי האספסת, תוך שמירה מינימלית על מחזור תקין של חלופי גדולים. במשך הזמן יהיה גם צורך לחפש גדולים נוספים, כאשר הגדול הרצוף של הכותנה באותם השטחים, יביא למידת ניצול של האדמה, שתחייב מחזוריות של גדולים שישמרו על טיב הקרקעות.

בבריכות הדגים, אנו עדים לגדול ניכר של השווק השנה, ויתכן ואנו עומדים לצאת ממיטת סדום, בה נמצאנו ביחס להגבלות, שהשילו עלינו ב-10 השנים האחרונות, מבחינת פתוח הענף. פתוח זה התחיל השנה, בהוספת דגי לוואי, כגון אמנונים וכסיף, ובעתיד ניתן לחשוב על אוורור מי הבריכות, שיוכל להגדיל את עומס הגדול לדונם פי 4, אך ידרוש השקעות די רציניות.

גם בענף הלול הוסרו, זמנית לפחות, מגבלות השווק, וזאת עקב משבר המזון העובר על העולם. בתוכנית לפתח גם את הענף הזה, ולהוסיף לפחות עוד מבנה של 100 טון בשר. במידה והשווק יהיה חופשי, נמצא שהמגבלות שלנו יהיו בארגון המשלוחים של העופות. כאן יש כר נרחב לפתוח רעיונות, למיכון ולייעול השיטות הקיימות, ובלעדי זאת לא נוכל להקיף כמויות הרבה יותר גדולות.

3. התעשייה

כבר בשנת 1959 אמרנו שהנתונים הפיזיים של החקלאות של המשק שלנו לא יספיקו לקיים חברה גדולה וצומחת, וידענו שיהיה צורך במקור פרנסה רציני מן התעשייה אמנם זה לקח מספר שנים עד שפיתוח התעשייה אצלנו החזיר לנו את התרומה המקווה עבור ההשקעות, המאמצים, המסירות וההתמדה של החברים, שהתמסרו למשימה הזאת ללא גבול. אנחנו בחרנו אז בענף תעשייתי קשה, ואנחנו יודעים היום שהוא אינו מתאים במיוחד לצורת חיי הקיבוץ, כפי שאנו מכירים אותם היום. זאת תעשייה עשירה בעבודת כפיים קשה, ועל כן הביאה אתה העסקת עובדים שכירים, בממדים גדולים ובלתי רצויים לנו. המיכון בענף הזה הוא פרובלמטי, אך אפשר לעשות הרבה יותר בשטח זה ממה שנעשה עד כה, והדבר יקל על העובדים מצד אחד, וגם יחסוך עובדים במידה מסויימת.

המשימה שלנו חייבת להיות: להכפיל את היקף הייצור של המפעל תוך חמש השנים הבאות, עם הכנסת מיכון כזה, שיאפשר לנו את הייצור המתוכנן, מבלי להגדיל את מספר העובדים השכירים במפעל. הנהלת המפעל הזמינה כבר סקר ותוכנית בכוון זה, וזאת צריכה להיות משימה אפשרית. יתכן מאד שגידול כזה בתפוקת המפעל, יחייב הרבה שנויים ארגוניים בתוך הענף, וכן שנויים במגוון המוצרים שהמפעל ייצר, אך בטבע התעשייה הזאת, שדרישות השוק וההתפתחויות הטכנולוגיות מחייבים גידול מתמיד בפיתוח מוצרים חדשים, והרחבת היוזמה וההקף של הייצור. בלעדי אלה, תעשייה כזאת לא תתקיים לאורך ימים.

אחד מכיווני פיתוח אפשריים הוא יצירת קונצרן של משקים באזור, שהם יחלקו את הייצור ביניהם, ויפעלו תחת "מפעל גג" אחד. יש כאן מקום ליוזמה מצדנו להביא משקים, שמחפשים תעשייה כיום, להצטרף לענף המתכת, ולתכנן את הייצור והפיתוח העתידי כך, שיחולק בין חלקים שונים של מפעל הגג, כאשר כל אחד מן המשקים יהווה חלק אחד מסך הכל המפעל.

אם אלה יהיו כיווני הפיתוח של החקלאות והתעשייה שלנו, הם יתנו לנו מרחב ניכר ליוזמה ולעשייה, אך יחד עם זאת חלה עלינו החובה לשאוף לדבר נוסף, והוא מציאת ויצירת מפעל נוסף, בו נוכל למצא תעסוקה יוצרת וסיפוק אישי בעמלנו, כאשר נגיע לגילים בהם העבודה ביציקת מתכת ובעמל השדה תהיה כבדה מדי עלינו, ונהיה נאלצים למצא אלטרנטיבות לענפים בהם אנו עובדים כיום. ענף נוסף כזה חייב להיות מתוכנן על טהרת העבודה העצמית, ללא שכירים, והוא חייב להיות מסוג העבודות שיתנו לחברים הרגשת יצירה וסיפוק מעבודתם. אין זאת בעיה "בוערת" כיום, אבל עלינו לתכנן את המפעל בעוד מועד, כדי שיהיה מוכן לקלוט אותנו, כאשר נזדקק לו.

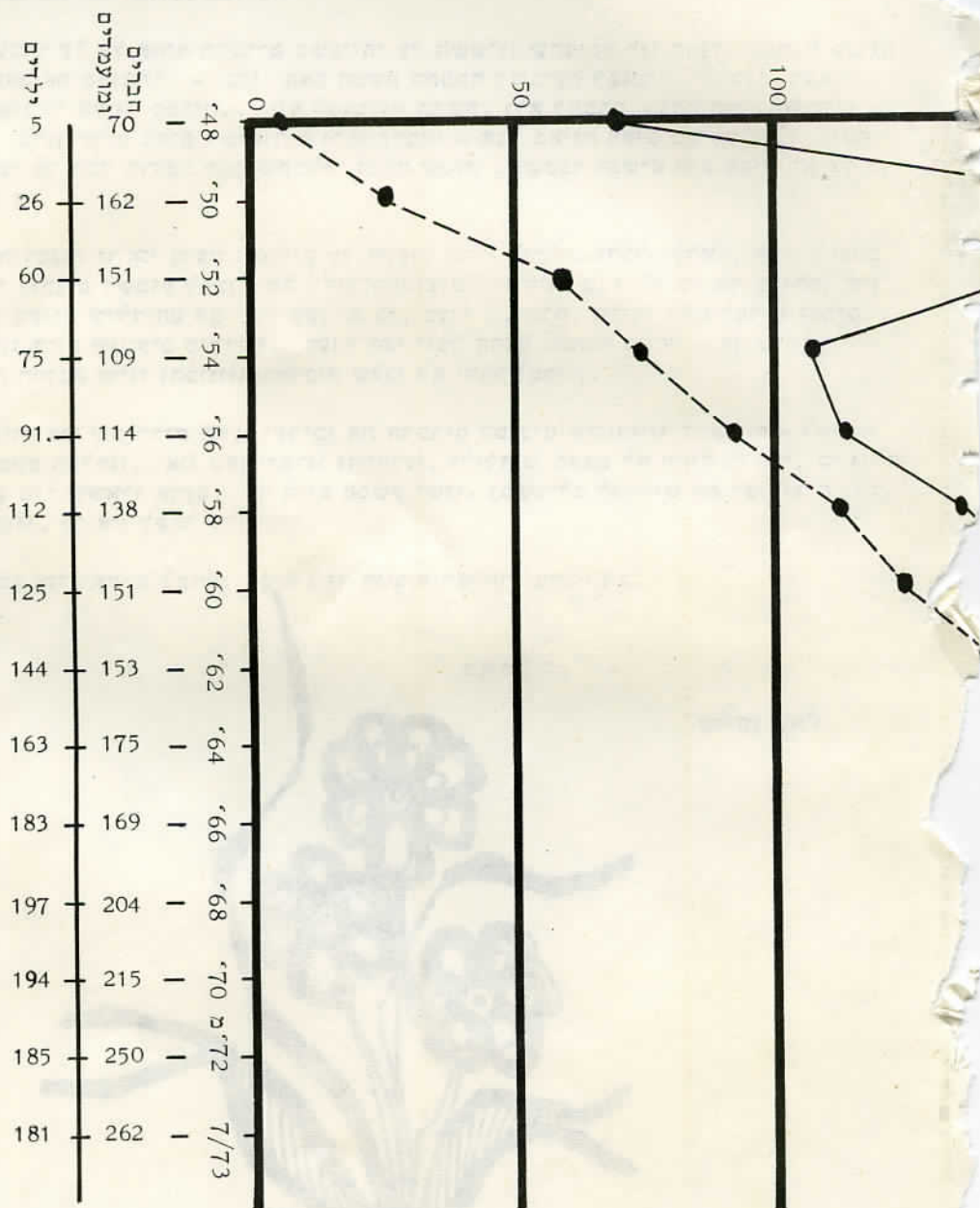
באופן כללי, ניתן להגיד שכפר הנשיא הוא משק צומח ומתפתח, ובחברה קיימת הרגשה בריאה של פיתוח ויצירה, וזאת לא רק בשטח הכלכלי, אלא גם בשטח החברתי. זרם הבנים המצטרפים לחברות הולך וגדל, והם תופסים את מקומם בשטח החיים הכלכליים והחברתיים באופן שבחלט מניח את הדעת. ישנה הרגשה שאנו בדרך לשילובם המלא של בנינו בתוך רקמת החיים של המשק, וזאת עובדה מעודדת ומבטיחה רבות לעתידנו.

שמואל חצור

אוכלוסית המשק

יולי 1948 - יולי 1973

זר למשק - באהבה

האם הכל באמת היה כל כך טוב בימים ההם? מה טוב כשבחורף מתבוססים בבוץ ובקיץ אין מים ובתי שימוש אין כלל וכלל? ובכל זאת זה היה חלק של ההווי שלנו בימים אלה וקבלנו את הכל כמובן מאליו.

חשבתי על כל אותם הדברים כשעניתי על השאלון שהציבה לנו הועדה לתכנון לטווח ארוך. האם את מרוצה? - כן! האם המשק התפתח לשביעת רצונך? - כן! מצאתי פתאום שאין לי טענות כבדות... לא למוסדות המשק, ולא לחברה - וכל תשובותי היו חיוביות. ברור שיש מקום לשיפורים ולהתקדמות - אבל באיזה מקום בעולם אין? נוכחתי לדעת שאני סך הכל מרוצה ממה שקבלתי וממה שנתתי, ושכפר הנשיא הוא מקום לא כל כך רע לחיות בו.

ובהזדמנות זו אני רוצה להמליץ על הקבוצה שלנו לילדי, ולכל ילדינו, למרות שהם לא כל כך מוכנים לשמוע לעצות של "דור החלוצים", שהיום כבר לא כל כך במודת. אין שהוא אני מקווה שילדיהם הם יהיו כאן גם כן בעוד 25 שנה, ויגידו להם דברים דומים לאלה שאנו היום שומעים מילדינו. בעוד חצי יובל הרבה ישתנה בודאי - אך מי יתן שהתחלה הטובה שלנו והכוונות הטובות שהתכוונו לעשותם - למרות

מקווה אני שהילדים שלנו יעריכו את הדברים הטובים שהתכוונו לעשותם - למרות שלא כל פעם הצלחנו. אנו כאן ייסדנו והתחלנו, וילדינו בעצם לא היתה ברירה, כי נולדו וגדלו כאן בלי ששאלו אותם. אך היום המשק ישנו, ובשבילם להחליט אם הם רוצים לתת ולקבל כמונו, כי אין לקבל בלי לתת.

ולכן אני מאחלת לכולנו בבית כפר הנשיא הצלחה ואושר רב.

באהבה,

עליזה נמלי

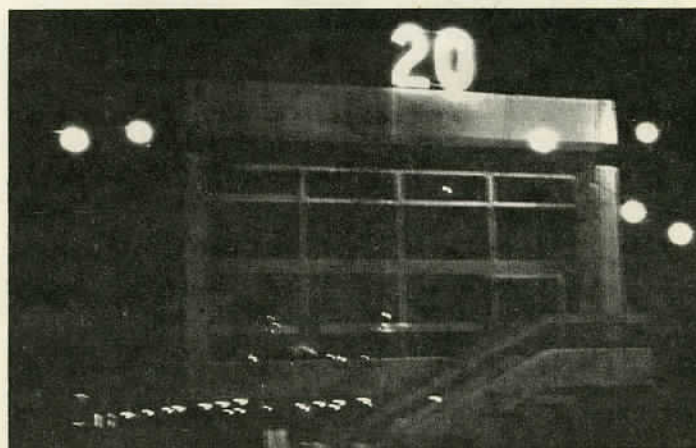

נזכור

חברנו שלא זכו להגיע עד הלום

1948	—	ליאון לייטמן
1950	—	חנן זהבי
1957	—	פרידה ריש
1959	—	צבי שחורי
1959	—	נינה אשתמוע
1959	—	אסתר סינה
1962	—	דוד גיירינגר
1964	—	גלעד הימן
1966	—	שלום נמלי
1967	—	אריה דביר
1969	—	דוריס לברט
1972	—	שושנה אדלשטיין

חדר האוכל אחרי שנה

חדר האוכל אחרי 20 שנה

לא ביום ולא בלילה
לילה לילה מסתכלת הלבנה (היקינטון)
על ההרים עולה הבוקר
מעל פסגת הר הצופים
של על יד האשד
הי ציוביוני הדרך
זמר זמר לך
עז וכבש כבר בגזזו
ביגון עתיק - עוד בשובה אל ביגון
מי זאת לקראתי עולה
באבה, באבה הבנות, מהרבה לשאב מים
מי יבנה הגלילה
עמק, עמק עבודה
רד הלילה, רב שיריבו
יה חלילי עמלי לי
עד אור הבוקר
אבו עולים ארצה
טובבוני להם אש בוערת
וון כתף, עצום את העיניים
מי יצילנו מרעב
כוס בישא רעים כוס יין
קדימה הפועל
אבי ואת, את ואבי
התדעו מי אנוכי
עוד לא אכלנו
צאבה צאבה וראבה
עוז, עוז, עוז לאייל
כשבמות יקברו אותנו
רוח רוח רוח, בפרדס נפל תפוח
היה זה בשדה, על יד המחבה
הרי וביה למה עזבת אותי
מי יש לו ריבה כזאת
אבו הולכים ברגל
עגלה עם סוסה בשדה תרוץ
והטיפו ההרים עסיס
ויביקו דבש מסלע
מזרה ישראל יקבצו
ושאבתם מים בששון
קומה אחת טובה טוב
קול דודי הנה זה בא
ודוד יפה עיניים - דוד מלך ישראל
אל תירא עבדי יעקב
הי הי אל הרהט, אל הרהט הי
ארץ זבת חלב ודבש
הבו לבו יין יין
עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה
אם בארזים בפלה שלהבת
כן יאבדו כל אויביך
אבא פנה דודך היפה בנשים

הנה מה טוב ומה נעים
שורו הביטו וראו
קומו חברים היום כבר בא
הנה בגילה ובשמחה
הך פטיש עלה וצבא
אבו בהיה הראשונים
אשריבו מה טוב חלקנו
מי יבנה יבנה בית בתל-אביב
הבו לבבים, אין פנאי לעמוד
הידיים אחת ושתיים
כובע של קש, חולצה ממש
חולצה כחולה
באבו כל כל וכל
חבריא, חבריא, מה בעשה בלי עבודה
ארצה עליבו
יש לצר כח באמונתנו
בהיה כלבו חלוצים
יה הי לילי, יה עמלי
גלגלי העולם חורקים
אי זה פלא
למרחקים מפליגות הספינות
בבנה ארצנו ארץ מולדת
אם הופלנו, לא נבהלנו
בין הרים כבר השמש מלהטת
שבולת בשדה כורעה ברוח
אל ראש ההר
שאו ציובה בס ודגל
פלדה כחולה הם השמיים
לא אל שכר הלב פתוח
עלו לרשת בראש מורם
השמעת איך בנגב ארץ מול שמיים
ערבה, ערבה אין קץ
אנחנו שרים לך מולדת ואמא
מעמק לגבעה, מהר להר
מי טלולה תחול לה
חרשי, חרשי, חרשי לי מחרשתי לי
מלאו אסמנו בר ויקביבו יין
למדבר שאבו על דבשות גמלים
ימין ושמאל, רק כחול וחול
עלי גבעה שם בגליל
בגליל העליון גלשו עזים מהר עצמון
שה וגדי גדי ושה
גמל גמלי, חבר אתה לי
למולדתי הבאת אותי
שט בארץ חמדת אבות
את ארץ מולדת, בחמדת
מה יפים הלילות בכנען
מולדתי ארץ כנען
לילות קיץ הם אדירים

אתי מלבנון, אתי כלה תבואי
שושבת יעקב, צהלה ושמחה
אבי לדודי ודודי לי, יין יין
אל גיבת אבנז ירדתי
עם השחר, עם האור
אל תראובי שאבי שחרחורת
ערב שח על פי הבאר
לאור היוכך בגה השמש בזיוור
חמדי אל המחולות בואי
בוא דודי אלופי הגורבה
כבה השמש שיקד
מתחת לסלע צומחת לפלא
דוגית בוסעת
על שפת ים כבדת; הן דמה בדמי זורם
באב אל וואד
פה אבי בצב ליד האבן
הירדן מתלחש בדום
אלי אלי, שלא ייגמר לעולם
באה מנוחה ליגע
שחקי שחקי על חלומות
לילה לילה הרוח גוברת
דונה דונה: עגל רך קשור בחבל
ואולי לא היו הדברים מעולם
כחול ים המים, באוה ירושלים
רוח רוח על ביתנו וכוכב אורו צופן
מי יתנבי עוף, ציפור כנף קטנה
רותי, לי כל גל בושא מזכרת
לא שרתי לך ארצי
אל המעין בא גדי קטן
את אדמה בלב מדבר
חד חד מחרב, חרמשי לא יעצור
ראיתיך עם כד צמוד על השפתיים
על הדרך, על הדרך, נעוה לבד עמדה
בין גהר פרת ובהר חדקל
היתה צעירה בכבדת
בדרך לתבור, הלכתי לבדי
שמש שמש רד לים (מה אומדות עיבייך?)
בת הדייג: השיט הדייג סירתו אל המים
ערב של שושבים
טעם המן: גזרתך חבנית בוגה
תפוח חבני: בד אילן
עץ הרימון בתן ריחו
הבאה בבבות, אבא האירי פניך
אבי רעב, בטני מצטמקת מרעב
יום יום על רמת דימונה
מפרסתו הימנית של סוס קרבות דוהר
הכפר ישן, הרים צופים מנגב
את זמר הפלוגות בשיר בא
שירת הנער, שיר עתידנו
בין גבולות בהרים ללא דרך

שועלי שמשון: ארבעה ארבעה על הגיפ
באהז בכל משלט, מבי דן ועד אילת
הרוח בושבת קרירה
רחל, רחל: ילדה היתה אי שם בכפר
היה היתה לי ילדה קטנטנת
הוא ידע שאין בחוף שם מגדל אור
היו זמבים: יבוא היום ועוד תשב
אבי והסבתא ישבנו בצוותא
דודו: הערב יורד, עלי אופק בוער
יודקה: בזכור איך ימים ארוכים
רומיה שלי בערה חיבורית
רב האור והתכלת וכולי בהם טובלת
כלביות: הערב בא, שקיעה בהר יוקדת
בערבות הנגב מתנוצץ הטל
לך לך למדבר, הדרכים יובילך
היו היו היו שני חברים
להבה עלי להבה
לשמש, אחים, ולחופש
קדרו, קדרו פני השמיים
אבו עולים ושרים
חמישה יצאו מולדת לבבות, חמישה
בגליל, בתל-חי טרומפלדור בפל
קצת דרומה מבאר-שבע (הי דרומה)
שיירה פונה אילתה (הי אילת)
הדרך ארוכה היא ורבה, רבה
מדן עד באר-שבע, מגלעד לים
לבי במזרח ואבי בסוף מערב
תן לבו שלום, אבינו שבשמיים
לכו ובבנה את חומת ירושלים
הבונים בחומה והנושאים בסבל
נערה טובה יפת עיניים
הטי כדך, השקיני מיט
מה דודך מדוד היפה בנשים
יובתי בחגוי הסלע
כשושנה בין החוכים
שועלים קטנים מחבלים כרמים
הבה הסתו עבר
שמעו, שמעו שוכבי אהלים
כי מציון תצא תורה
וכאומר "לכה דודי"
וטהר ליבבו לעבודך באמת
אליהו הנביא, התשבי
אמר רבי עקיבא
בעולם הבא שבת מנוחה
ככלות ייבי תרד עיני פלגי מים
הבני מוכן ומזומן
פתחו לי שערי צדק
מה טובו אהליך יעקב
דברי חכמים לעולם קיימים
קום בחור עצל

אחיבנו יעקב, אל תישן
 הבן יקר לי אפריים
 שירנו לבנו משירי ציון
 זום גלי גלי גלי, זום גלי גלי
 עלי עין שוקקה גמלי אבריכה
 האביב הולך ובא אתו רוב אושר
 ממעמקים קראתיך יה
 מעל ההרים גולשים עדריים
 ויהודה לעולם תשב
 כל על פני ארץ הוא בן חלוץ
 אור חבצלות זמר שושנים
 השיבנו אליך ובשובה
 דין דן הולם פעם
 לבו כוח יצירה
 בפודק קטן, במל קטן
 שושנה, ירח בשא אל ענן
 קול אורלוגין קורא חצות
 שושנה, שושנה
 אין כמו יפו בלילות
 יש בחיפה חתיכה גרה ברחוב פבורמה
 מלכות החרמון
 חורשת האקליפטוס
 בצר מחכה לרביץ
 אבחנו בעבור במיצרי טירן
 שארם אל שיין
 הגענו למילואים
 שישו את ירושלים, גילו בה
 והאר עיבנו בתורתך
 ישמחו השמיים
 ופרצת ימה וקדמה
 אלה חמדה לבי
 בבית חלומותי אשר בראש גבעה
 הגביע, הגביע, מי ישק לשפתותיו
 היה זה בשדה על-יד המחנה
 ערב בא: טוב העדר נוהר
 אץ האלון: בין עצי היער
 על כפיו יביא: ברחובנו הצר גר בגר
 שם הרי גולן הושט היד יגע במ
 בשנה הבאה בשב על המרפסת
 מחר אנלי יפליגו הספינות
 תבו לשמש לעלות, לבוקר להאיר

שנות התישבות

קבלת שבת

הבו לבנים אין פנאי לעמוד אף רגע
בנו הבנאים אל פחד ואל יגע
קיר אל קיר נרים
לקראת מכשול ופגע
כולנו נשיר המנון בנין ארצנו
במקום אחמול יש לנו מחר
ובעד כל קיר בהפך בנינו
עחיד עמנו הוא לנו שחר
הבו הבו לבנים כפר, מושב וקרת
שירו זמר הבונים שיר בנין ומרד

הדלקת נרות

חברים!

אנו מדליקים את נר ההתישבות
אנו מדליקים את נר קליטת חברים
אנו מדליקים נר כפר הנשיא בה ה 25

חברים!

כולנו נדליק נרות השמחה והמנוחה, נרות שבת.

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת
לדורותם ברית עולם: ביני ובין בני ישראל
אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים
ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש:

החמה מראש האלנוה נסתלקה
בואו ונצא לקראת שבת המלכה
הנה היא יורדת הקדושה הברוכה
ועמה מלאכים צבא שלום ומנוחה
בואי בואי המלכה, בואי בואי המלכה
שלום עליכם מלאכי השלום

ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב
העם בקדש וחמת שם מרים ותקבר שם: ולא היה מים לעדה
ויקהלו על משה ועל אהרן: וירב העם עם משה ויאמרו
לאמר ולו גוענו בגוע אחינו לפני ה': ולמה הבאתם את
קהל ה' אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו: ולמה
העליחנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום
זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשחות:

(במדבר כ'; א'-ו')

מי יצילנו מרעב ?
מי יאכילנו לחם רב ?
ומי ישקנו כוס חלב ?
מי יאכילנו לחם רב ?
למי תודה ? למי ברכה ?
לעבודה ולמלאכה!

על כן נעבוד על כן נעמול
המיד בכל ימי החול
כבוד העול נעים העול -
ובעת הפנאי נשיר בקול
שירי תודה, שירי ברכה
לעבודה ולמלאכה!

ויקח הבורא בידיו את הצרור
ויתן לאדם ויצו לאמר:
זה צרורך,
לך - לך,
בכל מקום, בכל עת
זה עליך לשאת !

ויצא האדם
לרחובות העולם
וישא את צרורו
ובצור - ס פ ו ר ו . . .

(שמעון חלפי)

שנות התישבות

אנו נהיה הראשונים
כך אמרנו אח אל אח
אנו נהיה בין הבונים
נט המיתר נט אנך

אנו הולכים אנו באים
יש עבודה עד בלי די
נטע אצים על הסלעים
גם בהר וגם בגיא

יששום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרה בחבצלת: פרח תפרח ותגל אף
גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד
ה' הדר אלהינו: חזקו ידים רפות וברכות כשלות אמצו: אמרו
לנמהרי לב חזקו אל תיראו: . . . והיה השרב לאגם וצמאון למנוע
מים בנוה חנים רבצה חציר לקנה וגמא: והיה שם מסלול ודרך ודרך
הקדש יקרא לה לא יעברנו סמא והוא למו הלך דרך ואוילים לא יתעו:
לא יהיה שם אריה ופריץ חיות כל יעלנה לא תמצא שם והלכו באוילים:
ופדויי ה' ישכון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה
ישיגו ונסו יגון ואנחה:

(ישעיה לה'; א'-ד'; ז'-י')

ב ר כ ה מ א ת מ ד כ י ר ה ה מ ש ק

יששום מדבר וציה
ותגל ערבה
ותפרה כחבצלת
כי נבקעו מדבר מים
ונחלים בערבה

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר
עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום
השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:

חברים:

הננו מרימים את כוסנו לברכה משותפת ונאמר
נשתה לשמחתנו שהגענו עד הלום
נשתה לעצמנו, ראשוני כפר הנשיא, שהגיעו במשך 25 השנה הראשונות
נשתה לבנינו, ילדינו שנולדו וגדלו בתקופה הזאת
נשתה להורינו שיושבים פה בינינו בשלוה, ובנחת עדים ליצירת בניהם
בעזרת צור ישראל נראה בשגשוג החברה והמשק בחצי יובל הבא:
נחשל אחודנו, נגביר שחופנו, ניפה סביבתנו
ונגבר כוחנו למען העם והמלדת בהם אנו יושבים.
מי יתן וכולנו המסובים פה נזכה לשבת ביחד בחג היובל של ישובנו
ונאמר אמן.

חברים, נשתה לחיים!

לחיים ובהאבון!

שנות התישבות

ה ב ה נ ש י ר ה

הורה מחודשת

רד הלילה רב שירנו הבוקע לשמים
שובי שובי הורחנו מחודשת שבעתים
שובי שובי ונסב
כי דרכנו אין לה סוף
כי עוד נמשכת השרשה
כי לבנו לב אחד
מעולם ועדי עד
כי עוד נמשכת השרשה

כובע של קש

כובע של קש וחולצה ממש
על הגב קרוע קרוע
זה לא נורא כלום לא קרה
צחק בקול פרוע ה - ה!
אמת ואמונה עצה זו הגונה
זרק הכל לעזאזל ומרב שמחה
צחק בקול פרוע ה - ה!

פה בארץ

פה בארץ חמדת אבות
חתגשמנה כל התקוות
פה נחיה ופה ניצור
חיי זוהר חיי דרור
פה תהי השכינה שורה
פה תפרח גם שפת התורה
נירו ניר גילו גיל
כבר הנצו נצנים
נירו ניר שירו שיר
גילו גיל
עוד יבואו זרעונים

שורו הביטו וראו

שורו הביטו וראו
מה גדול היום הזה
אש יוקדת בחזה
והמחרשה שוב פולחת בשדה
והמחרשה שוב המחרשה
שוב היא פולחת בשדה
את מעדר טוריה וקלשון
התלכדו בסערה
והתלכדו שוב שוב אה האדמה
בלהבה ירוקה

ה ג ז

לכבשה זמר נא זמר
שיר לגז ושיר לצמר
גוזו גז גוזו גז
צמר כבש צמר עז
גוזו גוזו גוזו גז

שיר העמק

באה מנוחה ליגע
ומרגוע לעמל
לילה חור משחרע
על שדות עמק יזרעאל
של מלמטה ולבנה מעל
מביח אלפא עד נהלל
מה מה לילה מליל
דממה ביזרעאל
נומה עמק ארץ תפארת
אנו לך משמרת

יה חי לי לי הה עמלי

יה חי לי לי הה עמלי

עורו אחי את חנומו
לעבודתכם אנא קומו
יה חי לי לי . . .

העולם עומד על עבודה
הריעו שירו בקול הודה
יה חי לי לי . . .

העבודה היא כל חיינו
מכל צרה תוציאנו
יה חי לי לי . . .

ואולי לא היו הדברים מעולם

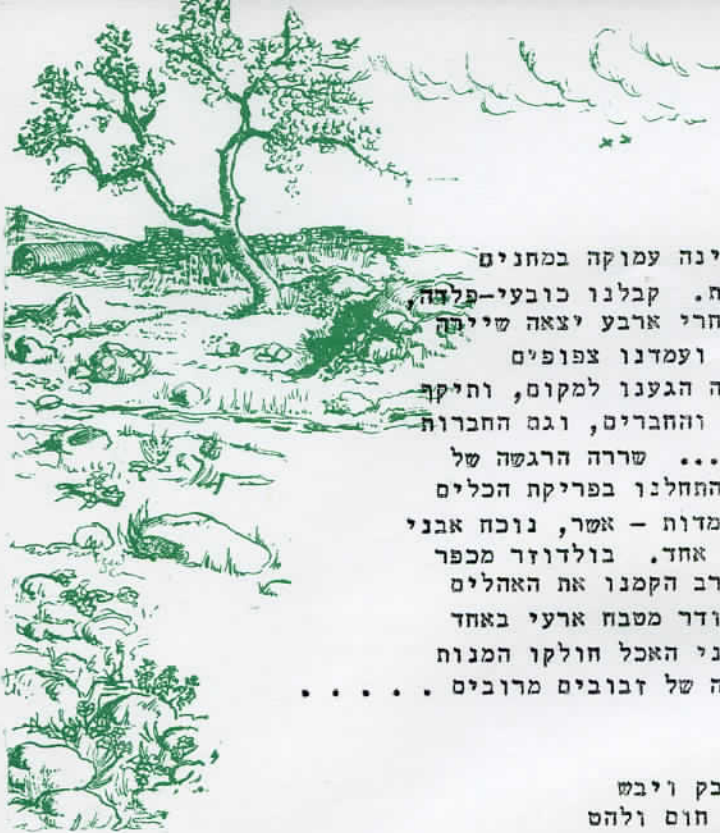
ואולי לא היו הדברים מעולם ואולי
מעולם לא השכמתי עם שחר לגן
לעבדו בזעת אפי
מעולם בימים ארוכים ויקדים
ארכים ויוקדים של קציר
ממרומי עגלה עמוסה אלומות
לא נתתי קולי בשיר
מעולם לא טהרתי
בחכלת שוקטה ובחוס
של כנרת שלי
הוי כנרת שלי
ההיית או חלמתי חלום

ויהי בלילה ההוא

ויהי בלילה ההוא היחיד בלילות
סוף הציפיה והתחלת המעשה
חלמנו עליו אתה ואני והוא והיא ואנחנו;
חלמנו עליו דורי דורות של אבותינו לפנינו.
אך רק לנו נתן היה להגיע אליו - רק לנו.
תוך שעות ספורות חלום עחיק ימין
נהפך לחיים, למציאות, למעשה;
והיה הלילה הזה הסוף וגם ההתחלה.
הוי כמה חחרנו להגיע ללילה הזה
בכל כוחנו, מאדנו, נפשנו, לבנו.
בכל אמונתנו, רצוננו, שאפתנו
שאנחנו - ודוקא אנחנו - בדורנו אנו נהפך לחיים
חלום מלוכד, מלכד את הכל,
מקשר, מחבר, מאחד,
מייחד את הייחוד - האחד היחיד -
אתנו ביחד, האחד עם השני, האחד עם כולם,
האחד עם מה שהיה, עם מי שהיה;
וכל אחד אתי, אתך, ואתנו - וכולנו:
עם אבא ואמא וסבא וסבא
ועם כל מי שהיה לפניהם;
בכל מקום בכל פינה בפזר רחב-התבל
עם כל דור שהיה בגלגוליו ובפחוליו,
עבור כל דור שסבל וכאב
נאנח ונחנק למען החלום הזה
וסחב את עצמו וזחל בייסוריו
להביא את עצמו אל הסף - ואותנו
כן - אותנו - אותנו ולא אחר - אותנו ולא אותם הם -
אל הלילה ההוא היחיד ומיוחד
השונה מכל הלילות וסרס היה ושוב לא יהיה
הלילה בו הכל נגמר ובו הכל התחיל
הלילה בו אנו נגאלים וגואלים
אנו במיוחד, אנו יחידי סגולה, אנו נבחרים הגורל
להגשים מה שלא להם נתן היה לעשות
להם!
המאמינים, המתפללים, המתגעגעים,
להם!
הנרדפים, הנודדים, המתגלגלים - ולא נגאלים,
לא בחלקם נפל הגורל -
בלילה ההוא נפל הגורל בחלקנו
לפשט את החלום, להפרד מהחלום
לשים קץ לחלום
להפוך הכל לחיים, להתחיל שוב מההתחלה.
בלילה ההוא נגמר החלום והתחילו החיים

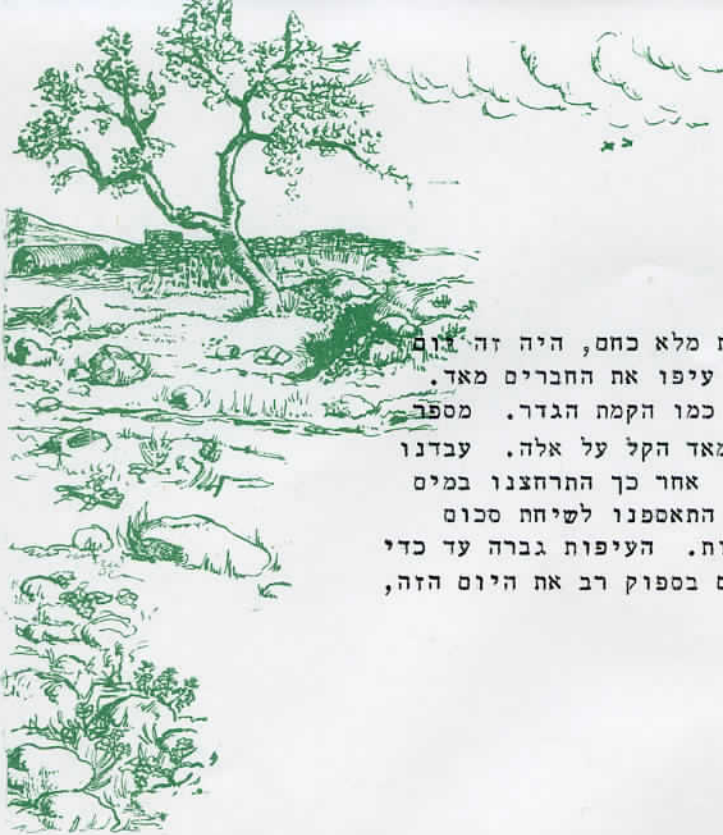

י ו ם ה ע ל י ה אחרי שעות מועטות של שינה עמוקה במחנים
התעוררנו. בשלש וחצי נערך מפקד של כל אלה שעמדו לעלות. קבלנו כובעי-פלדה,
ואחרי רגעים מספר עלינו על מכוניות משא. כמה רגעים אחרי ארבע יצאה שינתנו
בח שמונה מכוניות את מחנים, בדרכה למנסורה. היה חשך, ועמדנו צפופים
במכוניות, איש איש ורגשותיו. אחרי שעה של נסיעה זהירה הגענו למקום, ותיקף
התחיל יום עבודה קשה מאד. . . . היה יום חם יוצא מהכלל, והחברים, וגם החברות
שהגיעו במשך הבקר, נחנו את כל כחם כדי לבצע את הדרוש. . . . שררה הרגשה של
דחיפות. בעזרתם של אנשי סולל בונה עשינו את הנחוץ. התחלנו בפריקת הכלים
מהמכוניות, ותיכף אחרי זה בהקמת הגדר הפנימי, חפירת עמדות - אשר, נוכח אבני
בזלס, היתה זאת עבודה מאומצת; בהקמת מקלט והקמת צריף אחד. בולדוזר מכפר
גלעדי עבד בהכנת בור לטנק מים ובביצורים. רק לפנות ערב הקמנו את האהלים
בהם בילינו את הלילה הראשון בנקודתנו החדשה. בינתיים סודר מטבח ארעי באחד
בתי הערביים מחוסרי הגג שבו בשלו על פרימוסים. לזמני האכל חולקו המנות
לחברים כשאלה עמדו בתור ארוך בלהט השמש, לשמחתם הגדולה של זבובים מרובים

אבן, סלע, אבק ויבש
זבוב, יטוש, חום ולהט
עומס, פרך, חריקה שניים,
יבלות, פצעים, כאבים וצמא
אחיזה בצפרניים.
לתפוס מקום, להתחפר בסלע
ליצור מחסה, להקים מגן
לנסות לחיות - להשאר בחיים.
אין כאב אין יגון
אין שמחה אין חדוה
אין ייאוש אין תקוה
אין חחושה אין מחשבה.
בדרך הסוסים המתים; בשדה הקמה הקמלה.
החורבות הרקות מאדם; המקום הנטוש מכלם;
המפולת, ההורס, ההפיכה, העזובה,
השקט שלאחרי הסערה - אין שלום ואין שלוה
בלי נצוץ של תקוה, בלי ברכה למחר . . .
רק רצון וכח וקשות עורף ו ה י ח ד
היחוד של כל אחד עם כל אחד
והיחוד של כולם
וכולם עבור כל אחד.
היעמד הכזה? היקוים היחוד?
כי ברור מעל הכל
האתמל נגמר, פג החלום;
אך המחר טרם התחיל.

. במשך כל היום הזה החברים נתנו את מלא כחם, היה זה יום קשה למדי, החם הכלתי-רגיל ודחיפות הענינים עיפו את החברים מאד. גם הבחורות השתתפו בעבודות לא קלות ביותר, כמו הקמת הגדר. מספר בחורות היה עסוק בהגשת מים לעובדים, דבר שמאד הקל על אלה. עבדנו עד חשך, למעשה בלי כל הפסקות פרש לארוחות. אחר כך התרחצנו במים שהגיעו מראש פינה בסנקר. אחרי ארוחת הערב התאספנו לשיחת סכום עם שאול, חבר כפר בלום שהשתתף ביום ההתישבות. העיפות גברה עד כדי כך שחברים האזינו רק בקשי לדברי שאול, שסכם בספוק רב את היום הזה, יום עלייתנו על הקרקע.

עליה על הקרקע - עליה החקוה
התעוררות הרצון לחיים, השאיפה ליצירה.
עדיין לא נכנענו, עדיין אנו פה.
גברנו על מכשולים, התנסינו בסכנות, עמדנו במבחן,
מרימים ראש, מעיזים להאמין.
שרשים נתפסים בקרקע, מתחילה האמונה בעתיד,
צעדים ראשונים של יצירה ועליה ובניה.
החורבה נהפכה למחסה, האהל לצריף,
השביל לדרך וזרמים מים חיים.
פרה למחן חלב, העוף למחן ביצה,
מתחת לאבן מתגלית אדמה;
אדמה מצמיחה ירק ופרח ודגן ועץ.
קשר עם העולם, ונכנסים ויוצאים;
נרקמות תכניות ותכניות מתגשמות.
מרימים קול בשירה,
שירה של חלום, של עשיה, ויצירה

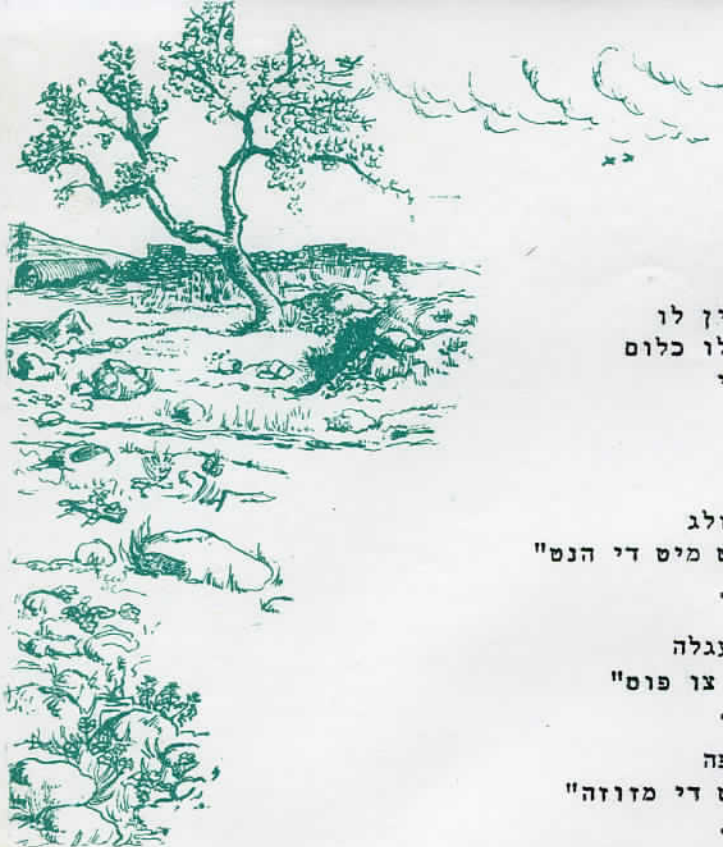

"החלום" מאת שלום נמלי, ז"ל - "The Dream"

ל מ ח ר ת

. . . ויצאנו מהחושך אל האור והלילה נעשה ליום
בלילה ראינו ביחד - ורק - את האור היחיד המוביל.
הלכנו אחר האור, שהאיר חזק כפליים בחשכת הלילה.
דרכנו בבטחה, צעדנו קדימה ללא הסוס לקראת יעודנו
והנה בא היום וטביחנו יפה
ולא אכזבנו בהגשמה
ולבנו מלא שמחה.
אך מתגנבים ללב גם ספק ושאלה:
אור פנס לא יועיל באור השמש, ובהקיץ היום אין חולמים;
רבים סמני הדרך אשר לכווננים שונים מובילים.
אנו עוסקים בעשיה, שקועים ביצירה;
אין זמן למחשבה, לבדיקה, להכשרה,
ואפילו בזמן העשיה הנעשה כבר מתישן.
הכל מתחיל מחדש בטרם הושלמה המלאכה -
אך חזק הרצון ללכת ביחד להמשך היצירה
המופלאה המשותפת, שאפילו התחלתה טרם הושלמה.
גדולה החבורה, דור ודור, רבדים רבדים;
סעם ונטיעה, בטוי ומחשבה התחלפו ושונים.
אחד משהה, השני דוחף, שיחות ווכוחים ולפעמים כאב
אך ברתשי לבנו נמצא החשובה והאמונה:
בהפכנו הדף לכתיבת דף חדש במגילה
נרשום בראש התור:
ביחד ובמשותף, בחן וקח, בעמל ללא לאות ואהבת הזולת
יבואו לציון ברנה ושמחה - ושוב נחלט חלום משותף.

הימים חולפים

הימים חולפים שנה עוברת
ורק המנגינה תמיד נשארת

מלאו אסמינו בר

מלאו אסמינו בר ויקבינו יין
בחינו הומים הומים מתינוקות
ובהמתנו ופורה מה עוד תבקשי
מאתנו מכורה ואין עדין

ארץ זבת חלב

ארץ זבת חלב ודבש

קדימה הבונים

הבונים קדימה הבונים
גם ביום וגם בלילה הבונים
ישמחו בהבונים

אט זורם הנחל

אט זורם הנחל הולך לו אל הים
ולידו צומח אלוך נישא ורם
בגדה מגד בבקחה קטנה
ילדתי מרוסיה בעצב נשקפה

הו אלוך נישא כה חס הנך
את ביתי הבא לי
אני כה בודדה

מי שיש לו

מי שיש לו מי שאין לו
מי שאין לו איך לו כלום
הוי לחמי לחם עני
האהל הוא מעוני
מי עשיר כמוני
כמוני הפועל

מי שיש לו כף ומזלג
מי שאין לו "חאפט מיט די הנט"
הוי לחמי

מי שיש לו סוס ועגלה
מי שאין לו "גאט צו פוס"
הוי לחמי

מי שיש לו כלה יפה
מי שאין לו "קיסט די מזוזה"
הוי לחמי

אני ואח

אני ואח את ואני חברים בהבונים
כמה טוב וכמה נעים
בחברה של הבונים

היה זר בשדה על יד המחנה
פעם אחת בחור יצא
אל הכפר

פעם אחת בחור יצא
בחורה יפה מצא
היה זה בשדה על יד המחנה

"יש ודאי חלב בכד"
הוא אמר

"יש ודאי חלב כבד
תני נא לי לשתות מעט"
היה זה בשדה

"החלב לא בשבילך"
היא אמרה
"החלב לא בשבילך
גם אתה ולך לך"
היה זה בשדה

"לאבי יש כסף רב"
הוא אמר

"לאבי יש כסף רב
נתחתך נסע אליו"
היה זה בשדה

"זה ענין אחר בחור"
היא אמרה
"זה ענין אחר בחור
אך לשתות חלב אסור"
היה זה בשדה

תחת שיח רב קוצים
הם יושבים
תחת שיח רב קוצים
הוא והיא חלב שותים
היה זה בשדה

אנו באנו ארצה

אנו באנו ארצה
לבנות ולהבנות בה

מלכות החרמון

כל המלים השמחות פרצו שוב כהורה סוערת
ספסנו עם כל הרוחות אל פסגת החרמון הזוהרת
עם שחר הלילה נמלט טובע העמק באור
דמשק באפק נבלעת גלבוע נושק לחבור
לו היית לידי לו את כאן לו את כאן
הייתי נושאך על כפים מעל ערפלים הענן
לקסוף כוכבים בשמים

בגליל

עלי גבעה שם בגליל
יושב שומר ובפיו חליל
הוא מחלל שירת רועה
לשה לגדי לסיח תועה

הוא מחלל קורא שלום
אלי אלי גשו הלום
יש מנגינות בפי חליל
יש אגדות פה בגליל

יקינתון

לילה לילה מסתכלת הלבנה
בפרחים אשר תצו בגנה
בפרחי היקינתון בגננו הקסון
לילה לילה מסתכלת הלבנה

ואומרת הלבנה לעננים
חנו ספה ועוד טפונת לגנים
שיפרח היקינתון בגננו הקסון
כך אמרה הלבנה לעננים

ארצה עלינו

ארצה עלינו
כבר חרשנו וגם זרענו
אבל עוד לא קצרנו

אל יבנה הגליל

אל יבנה הגליל
ברוך יבנה הגליל

בשנה הבאה

בשנה הבאה נשב על המרפסת
ונספר צפורים נודדות
ילדים בחופשה ישחקו חופסת
בין הבית ובין החולות
עוד תראה עוד תראה
כמה טוב יהיה
בשנה בשנה הבאה

בשנה הבאה נפרש כפות ידיים
מול האור הניגר הלבן
אנפה לבנה תפרש באור כנפיים
והשמש תזרח בתוכן

עוד תראה עוד תראה
כמה טוב יהיה
בשנה בשנה הבאה

